

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

Časopis Melodie v letech 1980, 1985 a 1990

Magazine Melodie in the years 1980, 1985 and 1990

Bakalářská diplomová práce

Anežka GAVENDOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Anna Bílá

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou bakalářskou práci vypracovala samostatně za použití
přiznané literatury a pramenů. Tato práce má 139 163 znaků.

V Olomouci dne 6. května 2020

Anežka Gavendová

Ráda bych poděkovala vedoucí této práce Mgr. Anně Bílé za její trpělivost a cenné připomínky k mé práci. Děkuji také svým blízkým za neutuchající podporu.

Abstrakt

Bakalářská diplomová práce se zabývá popisem tří ročníků hudebního měsíčníku Melodie, který vycházel od roku 1963 do roku 2000. Tato práce si dává za cíl popsat proměnu ročníků 18, 23 a 28 z hlediska rubrik, hudebních žánrů a grafické úpravy v závislosti na vedení redakce.

Klíčová slova

média, časopis Melodie, hudební časopis, 20. století

Abstract

This thesis offers a description of the magazine Melodie, especially in the years 1980, 1985 and 1990. This magazine was published since 1963 to 2000. The aim of this thesis is to describe how magazine changed in selected years. We focused on sections, music genres and graphic edit in relation to the management of the editorial board.

Key words

media, magazine Melodie, music magazine, 20th century

OBSAH

Obsah.....	5
Úvod.....	10
1 Teoretická část.....	11
1.1 Vymezení pojmu časopis.....	11
1.2 Historický a kulturní kontext.....	11
1.2.1 Přístup komunistického režimu ke kultuře.....	12
1.2.2 Vznik undergroundu a proces s The Plastic People of the Universe	13
1.2.3 Seznam zakázaných kapel.....	14
1.2.4 Kauza Tribuna	15
1.2.1 Revoluce v roce 1989.....	18
1.3 Mediální kontext doby.....	19
1.3.1 Cenzura.....	19
1.4 Současně vycházející hudební časopisy	20
1.4.1 Jazzová sekce – bulletin Jazz	20
1.4.2 Rock & Pop	21
1.4.3 Další periodika zabývající se hudbou.....	21
1.5 Vznik časopisu Melodie a jeho fungování	22
1.5.1 Redakce	24
1.5.1.1 Složení redakce v 18. ročníku.....	24
1.5.1.2 Změny mezi léty 1981-1984	24

1.5.1. 3	Šéfredaktor Miroslav Kratochvíl	25
1.5.1. 4	Další změny ve složení v průběhu roku 1984	26
1.5.1. 5	Složení redakce ve 23. ročníku	26
1.5.1. 6	Složení redakce v ročníku 28 (rok 1990)	27
1.5. 2	Cena	27
1.5. 3	Nakladatelství a zázemí	28
1.5. 4	Problémy vydávání	28
1.5. 5	Počet předplatitelů	29
2	Metodologie	30
3	Praktická část	32
3. 1	Rubriky	32
3.1. 1	Ročník 18	32
3.1.1. 1	Úvodník	32
3.1.1. 2	Článek následující po úvodníku	35
3.1.1. 3	<i>35 ohlédnutí na 35 let</i>	37
3.1.1. 4	Novinky	38
3.1.1. 5	<i>Z domova a Ze světa</i>	39
3.1.1. 6	Portréty	39
3.1.1. 7	Rozhovory	40
3.1.1. 8	Recenze	41
3.1.1. 9	Reportáže	42
3.1.1. 10	<i>Budou múzy fúzi přát?</i>	42

3.1.1. 11	<i>Jak já to slyším</i>	43
3.1.1. 12	Texty písní	43
3.1.1. 13	Reklama a inzerce	44
3.1.1. 14	Populárně naučné	45
3.1. 2	Ročník 23	45
3.1.2. 1	Proměna stálých rubrik	45
3.1.2. 2	Nové rubriky	51
3.1.2. 3	Nezařaditelné texty	52
3.1. 3	Ročník 28	53
3.1.3. 1	Proměna stálých rubrik	53
3.1.3. 2	Nové rubriky	58
3.1. 4	Shrnutí	61
3. 2	Analýza hudebních žánrů a původu umělců	62
3.2. 1	Ročník 18	65
3.2.1. 1	Titulní a závěrečná strana	65
3.2.1. 1	Obsah	66
3.2. 2	Ročník 23	68
3.2.2. 1	Titulní a závěrečná strana	68
3.2.2. 2	Obsah	69
3.2. 3	Ročník 28	70
3.2.3. 1	Titulní a závěrečná strana	70
3.2.3. 1	Obsah	70

3.2. 4	Srovnání ročníků	71
3. 3	Grafická úprava	74
3.3. 1	Ročník 18	74
3.3.1. 1	Titulní a zadní strana.....	74
3.3.1. 2	Fotografie	74
3.3.1. 3	Ilustrace.....	75
3.3.1. 4	Grafické techniky zvýrazňování, oddělování a vzhled rubrik	76
3.3. 2	Ročník 23	76
3.3.2. 1	Titulní a zadní strana.....	77
3.3.2. 2	Fotografie	77
3.3.2. 3	Grafické techniky zvýrazňování, oddělování a vzhled rubrik	77
3.3.2. 4	Ilustrace.....	78
3.3. 3	Ročník 28	78
3.3.3. 1	Titulní a zadní strana.....	78
3.3.3. 2	Fotografie	79
3.3.3. 3	Grafické techniky zvýrazňování, oddělování a vzhled rubrik	80
3.3.3. 4	Ilustrace.....	80
3.3. 4	Srovnání ročníků	80
4	Interpretace získaných dat.....	82
	Závěr.....	86
	Seznam literatury.....	90
	Internetové zdroje.....	92

Konkrétně citovaná čísla	93
Prameny.....	95
Seznam příloh.....	97
Přílohy	100

ÚVOD

V této práci se zabývám proměnami časopisu *Melodie*. Toto periodikum vycházelo od roku 1963 do roku 2000. Cílem je tento časopis popsat z hlediska tematického záběru, vývoje a vzhledu. Konkrétně se v analýze zabýváme ročníky 18, 23 a 28 z let 1980, 1985 a 1990. Každé číslo má rozsah 32 stran a jde o měsíčník, dohromady tedy zpracujeme 36 čísel.

Rozestupy v tomto vzorku jsou vždy po pěti letech. Každý z uvedených ročníků vedl jiný šéfredaktor a naším cílem je zmapovat případné proměny tohoto periodika v průběhu času. Šlo také o období politických a společenských změn, takže toto hledisko v práci také reflektujeme. Také se pokusíme reflektovat četnost referování časopisu o alternativní kulturní scéně, a to především s ohledem na četnost určitých hudebních žánrů.

Časopis *Melodie* byl částečně předmětem diplomové práce *Diskurzivná konstrukcia hudobnej celebrity v časopise Melodie* Matěje Krále a také byl pouze velmi okrajově zmíněn v práci *Mediální obraz punkového hnutí v týdeníku Mladý svět a Tribuna v letech 1983–1985* Magdalény Šenkeříkové, v práci *Vybraná hudební periodika (počátky, vývoj a současnost)* Romany Kábelové a také *Mediální mapa hudebních periodik České republiky v roce 2008* Simony Horké. Ve všech výše zmíněných pracích je o časopise *Melodie* pojednáváno pouze okrajově, tedy s výjimkou první zmíněné. Ta ovšem zkoumá jiná hlediska časopisu a nevěnuje se úzce vymezenému časovému období. Touto prací tedy zaplníme mezeru v referování o hudebních časopisech.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 VYMEZENÍ POJMU ČASOPIS

Abychom mohli přistoupit k analýze zvoleného média, je nejprve nutné si vymezit základní pojmy, se kterými budeme pracovat a poté určit, zda těmto definicím objekt výzkumu vyhovuje. Začneme proto vymezením pojmu časopis.

Reifová ve *Slovníku mediální komunikace* vymezuje pojem časopis jako „periodické, tištěné médium, které vychází v delších intervalech, než noviny“. (Reifová, 2004: s. 32) Jako podmínku periodicity dále uvádí jeho vydávání „maximálně jednou týdně a minimálně dvakrát ročně“. (Reifová, 2004: s. 32) Také musí dané médium vykazovat vnitřní jednotu, danou zaměřením a obsahem. (tamtéž)

Podle Osvaldové a Halady se „časopisy zaměřují na recipienty vymezené například sociálním zaměřením nebo zájmem, jejich okruh čtenářů je sourodější“. (Osvaldová, Halada, 2007: s. 17)

V případě časopisu *Melodie* jde o zaměření na hudbu a vycházel jednou měsíčně.

1.2 HISTORICKÝ A KULTURNÍ KONTEXT

Vzhledem k tomu, že ke studiu konkrétního periodika je nutné znát kulturní kontext, v němž vznikal, věnujeme mu tuto kapitolu. Veškerá mediální sdělení totiž „obsahují odkazy a významy, které jsou příslušné kultuře vlastní a nesou společenský kontext doby“. (Burton 2001: s. 69) Bez vzhledu do tehdejší doby by nebylo možné pochopit souvislosti a důvody některých událostí, například jak a proč došlo k situaci, kdy odešla celé redakce *Melodie* na konci roku 1983. Právě tomuto zlomu předcházelo mnoho událostí, které byly příčinou zřetelné změny obsazení přispěvatelů časopisu a jež měla v konečném důsledku dopad na výslednou podobu následujících vydání *Melodie*.

1.2. 1 PŘÍSTUP KOMUNISTICKÉHO REŽIMU KE KULTUŘE

Na kulturní tvorbu v celé zemi měly značný vliv politické poměry a s nimi související ideologie. To, jak Komunistická strana Československa (dále jen KSČ) přistupovala k hudbě se zcela zásadně promítalo také do podoby periodika, které o ní referovalo.

Okruh školství, vědy a pro nás nejdůležitější kultury spadal pod ideologickou komisi (dále jen IK), jejíž činnost byla obnovena v roce 1970 Ústředním výborem (dále jen ÚV) KSČ. (Otáhal, Bolomský, Nosková 1993: s. 20). Zabývala se problematikou „ideologické práce KSČ, šíření marxistické ideologie a její konkretizace ve vztahu k vývoji společenského vědomí i teoretického poznání v ČSSR a KSČ (...) a boj proti nepřátelským ideologiím“. (Otáhal, Bolomský, Nosková 1993: s. 20) Prostřednictvím této komise (i dalších dvou, které byly na stejné úrovni, a to národohospodářské komise a komise pro otázku zemědělství a výživy) „KSČ prosazovala své myšlenky a své pojetí marxismu-leninismu a tímto způsobem se pokoušela ovlivňovat společenské vědomí“. (Otáhal, Bolomský, Nosková 1993: s. 20). Komise se většinou scházela jednou do roka (tamtéž).

17. června 1970 se konala druhá schůze IK, z níž se dochovaly zápisy. V nich se například říká, že je nutný „dozor nad publikacemi a ediční činností, nad každou duchovní tvorbou, kterou se autor obrací ke společnosti a která tedy má vždy jistý ideologický náboj, kterým se vymezuje její angažovanost“. (Otáhal, Bolomský, Nosková 1993: s. 27) Důrazně také „vyzývá k posílení stranického a státního vlivu na oblast nakladatelskou a vydavatelskou“. (tamtéž: s. 29)

V zápisech IK lze vysledovat opakující se tendenci v postoji vůči západním státům, především pak USA. Přesněji lze v dokumentech dohledat například, že „u nás byly rozšířeny ohromné iluze o vyspělých kapitalistických státech, zejména mezi mládeží, ve studentstvu. Ale děláme

zatím velmi málo pro to, aby konkrétní kroky amerického imperialismu, které dosvědčují jeho agresivní povahu, byly patřičně odhaleny“ (tamtéž: s. 33)

Zpráva o plnění realizační směrnice a další úkoly ideologické činnosti strany ze stejného dne poukazuje na další ze svých cílů, a to „podporu a snahu o rozvoj přátelských vztahů se socialistickými zeměmi v čele se Sovětským svazem“. (tamtéž: s. 37) Tato skutečnost se promítala také do obsahu *Melodie*, což podrobněji rozebereme dále a v analýze se tento fakt pokoušíme reflektovat pomocí rozdělení umělců do kategorií dle toho, zda spadali do země východního bloku či mimo něj.

1.2. 2 VZNIK UNDERGROUNDU¹ A PROCES S THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE

Tlak na vymezování kultury určitým směrem a danou myšlenkou měl své důsledky, které ve finále přinesly zcela opačný efekt, než byl ten původně zamýšlený. Tento tlak zapříčinil vznik undergroundu. Jeden z jeho hlavních představitelů Ivan Martin Jirous ho popisuje jako „společenství vzájemné záchrany lidí, kteří chtějí žít jinak, v jejichž hodnotovém žebříčku stojí výše touha po ukojení duchovních potřeb než snaha o dosažení hmotného zabezpečení, jak jim je nabízí establishment za cenu zřeknutí se všeho, co činí člověka neopakovatelnou individualitou svobodné bytosti“ (Jirous, 1997: s. 196) Při jeho vzniku šlo spíše o ignorování stávajícího režimu, než pokus o jeho rozvrácení. Šlo o svobodné vyjadřování sebe sama. KSČ se i tak rozhodla k radikálnímu potlačování těchto společenských sil a tendencí. Toto potlačování se projevovalo například rozháněním koncertů (například *Budějovický masakr*, viz Hrabalík 2019: nečíslováno), ale také odsouzením tří organizátorů v červenci 1967 za

¹ V naší práci rozlišujeme pojmy underground a alternativní kultura. Za underground považujeme extrémní pól alternativní kultury.

uskutečnění koncertu. (Otáhal, 2011: s. 120) Vyvrcholením pak byl proces s členy kapely *The Plastic People of the Universe* (dále jen *Plastic People*).

„Největší urážka je, pokud si člověk někoho nevšímá. Dokud se s někým hádáš, máš k němu výhrady, tak jsi stále s ním v nějakém dialogu. My jsme se chovali tak, jako že ti bolševici vůbec neexistují (...),“ komentoval tehdejší stav člen *Plastic People* Vratislav Brabenec. (Frankl 2009: nečíslováno) V březnu 1976 byl proveden Státní bezpečností zátah na svatbu Ivana Jirouse (manažera kapely), na niž se dostavilo asi 400 lidí a asi 10 kapel mělo odehrát koncert. Kvůli této události bylo vyšetřováno na sto osob a dvacet bylo zatčeno. Nepodmínečně odsouzení za výtržnictví spáchané v organizované skupině byli Ivan Jirous (na 18 měsíců), Pavel Zajíček (na 12 měsíců), Svatopluk Karásek a Vratislav Brabenec (na 8 měsíců). (Otáhal, 2011: s. 121)

Tento proces měl sloužit jako odstrašující případ pro celou alternativní scénu, která se pokoušela vytvořit jakýsi protipól hudby establishmentu, snažila se vyjadřovat autenticky v době cenzury a podobných omezujících právních opatření. Stejný dopad měla mít tato akce také na periodika, která se o alternativním proudu snažila referovat. Mělo tak dojít k ukončení jakékoli podpory, tedy i ze strany médií. Na tomto příkladu můžeme ilustrovat, za jakou hrozbu považoval režim alternativní kulturu. Abychom alespoň částečně ilustrovali zastoupení podporovatelů této scény, Smolík uvádí, že například k punkovému hnutí se v první polovině 80. let v tehdejší ČSSR hlásilo přes pět tisíc lidí. (Smolík 2010: s. 186)

1.2. 3 SEZNAM ZAKÁZANÝCH KAPEL

Začátkem osmdesátých let docházelo ze strany vlády k čím dál masivnějšímu potlačování „nežádoucích živelů“, tedy rockových, punkových a jazzových kapel. Tuto skutečnost můžeme dokázat na několika příkladech.

Prvním z nich je skutečnost, že v roce 1980 ani 1981 Ministerstvo kultury a Ministerstvo vnitra nepovolilo Pražské jazzové dny, jako tomu bylo doposud devět let po sobě. (Hrabalík 2019: nečíslováno)

Druhým je pak seznam zakázaných kapel, který vytvořil příslušník StB František Trojan. Ten se stal v roce 1981 šéfem kulturního odboru hlavního města Prahy. Na seznamu figurovalo 35 kapel, mezi nimi například *Žlutý pes*, *Extempore*, *Zikkurat*, Vladimír Merta nebo *Psí vojáci*, kterým byl udělen zákaz vystupování v hlavním městě. (Chadima 1993: s. 351-352)

Dále pak došlo k zákazu činnosti *Svazu hudebníků*. Ten musel přestat s přehrávkami, zřizováním kapel a další zprostředkovatelskou činností. Hudebníci byli nyní vedeni jako „lidoví hudebníci“ nebo osoby věnující se „zájmové umělecké činnosti“. Zřizovatel plnil funkci novodobého manažera, tedy domlouval koncerty, dopravu apod. Pořadatelem mohl být kdokoli se sálem a povolením provozovat na místě akce. Ten od zřizovatele získal texty a seznam skladeb, tedy jakýsi program a po skončení vyplnil hodnotící zprávu. Zároveň úředník z Národního výboru rozhodoval o povolení, nebo nepovolení akce. (Lindaur, Konrád 2001: s. 117)

1.2. 4 KAUZA TRIBUNA

Vrcholem zmiňovaných změn byl především článek na straně 5 v týdeníku *Tribuna* z 23. března 1983. Ten z větší části reagoval na tehdy kontroverzní vystoupení kapely *Pražský výběr*.

Jednalo se o celostránkový článek nazvaný *Nová vlna se starým obsahem*² údajně napsaný Janem Krýzlem. Jméno autora je ale vymyšlené a skutečný pisatel není dodnes znám, což

² Za novou vlnu (v originále nazývanou *New Wawe*) je považován „proud populární hudby inspirovaný nástupem nové generace posluchačů i umělců na angloamerické scéně po roce 1976.“ (Opekar, Vlček 1989, s. 4-5) Definována je jako „široký generační proud bílé a zčásti

vyplývá i z rozhovoru tehdejšího šéfredaktora Ivana Hartmana pro *Rock & Pop*. Uvádí zde, že jde o vymyšlené jméno a že existovaly dvě verze tohoto článku a podíleli se na něm dva až tři lidé. Upravoval ji podle něj zřejmě šéfredaktor Karel Horák. (Hartmann, Janouškovec 1993: s. 25)

Hudebníci zařazování do nové vlny se především snažili vymezit proti mainstreamové hudbě dané doby, šlo spíše o útek než cílené útočení na režim. Zvláště znatelná pak byla vazba na punk, ale také „comicsy padesátých let, na africkou kulturu, způsoby provokace měšťáka.“ (Opekar, Vlček 1989: s. 22)

Následuje úryvek z článku *Nová vlna se starým obsahem*: „Primitivní texty spojené s primitivní hudbou, odporné šaty, provokující chování, oplzlá gesta, odmítání všeho normálního, barvení vlasů na zeleno, na modro, tetování hákových křížů, malování barevných pásů na obličej a podobně. Protože punkové a jejich hudba v mnohém překročili meze únosné i pro kapitalistickou společnost a vymkli se svým podněcovatelům z kontroly, bylo třeba uvést vše na pravou míru. Místo tzv. punk rocku je šířena a propagována tzv. *Nová vlna*, která se pokouší vrátit rock k původní hudební dokonalosti. (...) Hudba se mění, ale životní filozofie, kterou nová vlna rocku propaguje, zůstává stejná. V novém hávu je mládeži překládán starý obsah. I když tomuto „lákání sirén“ a nabádání ke „světovosti“ podlehl jen pár desítek většinou mladých a nezkušených amatérských „umělců“ a skupin, nemůžeme zůstat lhostejní k tomu, že některé hudební skupiny tzv. punk rock, či novou vlnu šíří. S oblečením si v ničem nezadává úroveň hudby a textů. Jednotvárné, opakující se melodie (pokud se tak dá mnoha

i černé mládeže, která hledala svou estetickou seberealizaci mimo svět oficiální hudby v klubovém prostředí s punkovými, pub-rockovými a reggae kapelami.“ (Opekar, Vlček 1989: s. 4-5) v klubovém prostředí s punkovými, pub-rockovými a reggae kapelami.“ (tamtéž: s 4-5)

decibelový zvuk vůbec nazvat) doprovázejí texty, za jejichž autory by bylo možno považovat spíše chovance psychiatrických léčeben než lidi, kteří vydávají za „umělce“. Texty, v nichž se např. mnohokrát opakují „důmyslná“ slova kaťa, paťa, haťa (*Pražský výběr*) (...) nebo „náš pán je král, má jméno heroin“ (*Bronz*), vypadající jako výplod chorého mozku, jsou ve skutečnosti výrazem nihilismu a cynismu, hluboké nekulturnosti a ideologických přístupů, které jsou socialistické společnosti cizí (...). Naše mladá generace žije v podmínkách životních a sociálních jistot (...). Proto má také právo, aby její vědomí nebylo otravováno tím, co se za kulturu či umění pouze vydává, ale skutečným kulturním hodnotám je na hony vzdálené.“ (Tribuna: týdeník pro ideologii a politiku. Časopis byra ÚV KSČ pro české země. Praha: Rudé právo, 1983, 15(12).)

Z úryvku je zřejmé, jakou strategii pisatel zvolil. V první řadě šlo o pokus shodit celou kulturu nové vlny, a to jak hudebníky, tak fanoušky. Označení jako například primitivní, provokující, odporné, jednotvárné naprosto jasně ukazují postoj autora k dané problematice. Kromě toho se snaží čtenáře přesvědčit o tom, že jde pouze o malou část populace (konkrétně uvádí desítky), která se ke skupině přidává, tedy se snaží tento přístup marginalizovat. S tím souvisí také popsání tvůrců písní jako „chovanců psychiatrických léčeben“ a takto zvolená slova jen potvrzují negativní postoj k celé alternativní kultuře. Z výběru konkrétních částí textů písní z repertoáru různých kapel je cíl zesměšnění naprosto zřejmý. Celý článek byl vypracován tendenčně, s jednoznačným záměrem a bez objektivně věcných argumentů.

Z tohoto textu je naprosto jasný postoj autora k hudbě nové vlny, ale také ho lze zobecnit na přístup vlády k osobnostem ve společnosti, nad kterými bylo těžké převzít kontrolu. Tito lidé se pak měli podílet na takzvaném „rozvracení socialismu“ a stali se pro stávající režim nepohodlnými.

Na *Novou vlnu se starým obsahem* reagoval Josef Vlček článkem nazvaným *Rock na levém křídle* vydaným skrze *Jazzovou sekci*. (Smolík 2006: s. 186) V něm kritizoval například

autorovu neinformovanost v dané oblasti, především pak upozorňoval na fakt, že údajný pisatel Krýzl uváděl některé kapely jako příkladné z nové vlny a ony do ní přitom nepatřily.

Důvod, proč věnujeme článku vydaném v *Tribuně* tolik pozornosti, je jasné srovnání přístupu mainstreamových médií a konkrétně zaměřené *Melodie* k alternativním hudebním proudům. Z ukázky je jasné, že referování o daném tématu je v tomto případě odlišné, což je možné vysledovat v analýze jednotlivých čísel, k čemuž se dostaneme dále.

1.2. 1 REVOLUCE V ROCE 1989

Vzhledem k tomu, že analyzujeme také číslo 1990, musíme do historického kontextu zařadit také události roku 1989. Těmto událostem ovšem předcházela celá řada jiných, ale souvisejících faktorů, například vývoj v jiných státech patřících do východního bloku. My se ale pokusíme nastínit zásadní body, které přímo vedly ke změně režimu z vlády KSČ na systém demokracie.

I když, jak jsme již zmiňovali, k revoluci vedlo velké množství událostí, naše práce pojednává o roce 1980 až 1990, a proto zmíníme ty naprosto nejvýznamnější. Detailní popis podává Milan Otáhal v knize *Opoziční proudy v české společnosti 1969-1989* z roku 2011.

Jednou z nejvýznamnějších opozičních skupin byla *Charta 77* (dále jen *Charta*). Tato disidentská skupina vyzvala v *Prohlášení Charty 77* u 1. 1. 1977 vládu, aby dodržovala mezinárodní závazky v oblasti lidských a občanských práv³ (Blažek 2007, s. 5) a v jejím čele stál především Václav Havel, Pavel Kohout, Jan Patočka a další. Hlavním podnětem vytvoření *Charty* bylo zadržení členů hudební skupiny *Plastic People*, o němž pojednává kapitola výše. Na toto prohlášení reagovalo vedení KSČ pronásledováním jeho tvůrců i podporovatelů,

3 Tato problematika souvisí s Konferencí o bezpečnosti a spolupráci, která proběhla v Helsinkách v roce 1975

a proto později vznikl také o rok později Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných. Tato skupina i dále v osmdesátých letech poukazovala na porušování lidských práv v tuzemsku.

Celková nespokojenost občanů s politickým režimem vyústila v sérii demonstrací, které započaly již v roce 1988. Dalším mezníkem byly demonstrace v lednu, které připomínaly oběť Jana Palacha. Ovšem v největším měřítku se konaly především v listopadu a prosinci 1989, a to opět v rámci připomínání historických událostí. 7. prosince podal premiér Adamec prezidentu Gustávu Husákovi demisi vlády a o tři dny jmenoval prezident vládu novou. 29. prosince 1989 byl prezidentem zvolen Václav Havel a tento okamžik ukončil celostátní stávkou. 28. března 1990 poté oficiálně vznikla Česká a Slovenská Federativní Republika.

1.3 MEDIÁLNÍ KONTEXT DOBY

V předchozí části jsme na konkrétních příkladech představili, jakým způsobem se stavěl komunistický režim především k alternativní kultuře v Československu a jaké kroky podnikal k její redukci. Nyní se zaměříme na to, jak svůj vliv strana uplatňovala v oblasti médií.

1.3.1 CENZURA

Na rozdíl od předcházejících dekád se vedení KSČ v 80. letech neuchylovalo k předběžné cenzuře. Stále ale docházelo k pravidelným a důsledným kontrolám, a to především prostřednictvím instituce Českého úřadu pro tisk a informace (dále jen ČÚTI) a Slovenského úřadu pre tlač a informácie (dále jen SÚTI). Obě tyto instituce fungovaly již od roku 1969 a jejich činnost vycházela z pokynů ÚV KSČ. (Bednařík, Jirák, Köpplová 2011: s. 337).

Posléze se ke zmiňovaným přidal také zastřešující cenzurní orgán Federální úřad pro tisk a informace (dále jen FÚTI), který byl odpovědný federální vládě ČSSR. (Bednařík, Jirák, Köpplová 2011, s. 337)

„FÚTI v roce 1989 odhadoval, že vychází 129 nelegálních periodik. Nejvyšší náklad zřejmě měly *Lidové noviny* – ročně asi 42 tisíc výtisků.“ (Pacner, 1997: s. 532) Skutečný náklad byl ale mnohanásobně vyšší, a to především díky užívání xeroxu, pomocí něhož příjemci vytvářeli kopie, které rozšiřovali dál. (tamtéž: s. 532) Zároveň je také důležité brát v úvahu fakt, že jedno vydání se s velkou pravděpodobností dostalo k více než jednomu příjemci, takže dosah byl ještě vyšší.

Částečně lze jako projev cenzury identifikovat neuveřejnění odpovědi Jiřího Černého (viz dále) na článek Petra Žantovského s názvem *Otevřený dopis jednomu českému publicistovi* z čísla 3 roku 1985 (viz dále), v němž autor kritizuje členy redakce před změnou šéfredaktora na Kratochvíla a označuje je mimo jiné za zbabělce.

1.4 SOUČASNĚ VYCHÁZEJÍCÍ HUDEBNÍ ČASOPISY

Abychom dokázali dostatečně jasně pochopit postavení Melodie na tehdejší mediální trhu, považujeme za důležité přestavit nejvýznamnější současně vycházející tituly se stejným zaměřením, tedy hudebním.

1.4.1 JAZZOVÁ SEKCE – BULLETIN JAZZ

Jak už vyplývá z názvu, *Jazzová sekce* (dále jen JS) se od svého vzniku v roce 1969 zaměřovala především na jazzovou hudbu. Nápad na založení vznikl na Československém amatérském jazzovém festivalu v Přerově. JS spadala již od svého počátku pod Svaz hudebníků. Předsedou se stal Milan Dvořák, místopředsedy pak Lubomír Dorůžka a Karel Srp, z jehož iniciativy spolek původně vznikl. Do výboru byl pak mimo jiné zvolen také Stanislav Titzl.

Od roku 1972 pak spolek začal vydávat vlastní bulletin *Jazz*, který měl vycházet 4x ročně. (Jonssonová, 2019, s. 23) O dva roky později pak vznikl festival Pražské jazzové dny.

Vzhledem k tomu, že členové nerespektovali přehrávky (pojem vysvětlen výše) při vybírání vystupujících, byli často vyslýcháni a Ministerstvo kultury tlačilo na Svaz hudebníků, aby spolek zrušil. Docházelo k tvrdým výslechům, ale ani přes nátlak JS nezanikla a pod názvem *Jazzová sekce – Artforum* funguje dodnes.

1.4. 2 ROCK & POP

Vzhledem k tomu, že zkoumáme v naší práci také ročník 28, nesmíme opomenout časopis *Rock & Pop*. O jeho vzniku informovali v čísle 4 roku 1990 tehdejší šéfredaktor *Melodie* Petar Zapletal a nový šéfredaktor *Rock & Popu* Jiří Černý. Tento časopis začal vycházet v květnu roku 1990 s frekvencí jedno číslo za 14 dní. Koncepce *Melodie* se proto změnila a jak v článku poznamenává Zapletal, novému časopisu přenechá aktuality, o kterých stejně referuje se zpožděním, „ale zato budeme náročně vybírat, hledat a tisknout takové příspěvky o moderní populární hudbě a jazzu, které si (...) budete chtít přečíst i s nutným časovým odstupem. Takové materiály ostatně v *Melodii* vždycky byly, a dokonce tu převažovaly.“ (*Melodie*: časopis, který hraje. 1990, 28(4).) Do *Rock & Popu* v těchto začátcích psali především Vojtěch Lindaur, Ondřej Konrád, František Horáček, Eva Střížovská, Ivan Hartman, Jaroslav Špulák a Petr Závozda.

Tento časopis vychází i dnes, v roce 2020, a to jednou za měsíc. Jeho šéfredaktorkou je nyní Martina Jablonovská.

1.4. 3 DALŠÍ PERIODIKA ZABÝVAJÍCÍ SE HUDBOU

Kromě výše zmiňovaných vycházela také *Gramorevue*, ve které působil jako redaktor Vojtěch Lindaur (později šéfredaktor časopisu *Rock & Pop*), a to v letech 1986 až 1989. (Novák 2011: nečíslováno) Šéfredaktorkou byla v té době doktorka Šotolová. Mezi další současně vydávaná periodika o hudbě patří také *Taneční hudba a jazz* a *Repertoár Malé scény*.

1.5 VZNIK ČASOPISU MELODIE A JEHO FUNGOVÁNÍ

Melodie vznikla v roce 1963, a to rozdělením časopisu *Lidová tvořivost* na dvě části – *Taneční listy* a zmiňovanou *Melodii*. (Novák 2011: nečíslováno) Až do roku 1978 vycházela v nakladatelství *Orbis*, později pak v nakladatelství *Panorama*. (Slovník české literatury po roce 1945 2011: nečíslováno) Tuto změnu dojednali zástupci země v únoru roku 1977 na poradě ideologických tajemníků komunistických stran v Sofii. Také v souvislosti s tuzemskými událostmi kolem *Charty 77* dostali nařízení zřídit tiskovou agenturu určenou k propagaci státu v zahraničí. (tamtéž) Z rozhodnutí Ústředního výboru KSČ tedy 1. ledna 1978 vzniklo nakladatelství a vydavatelství *Panorama*, které se ovšem vyvinulo z dosavadního národního podniku *Orbis*, tedy předešlého vydavatele *Melodie*. *Panorama* převzala nakladatelský a vydavatelský úsek *Orbisu*, ale také celý jeho ediční plán i konkrétní tituly a nyní spadala pod Tiskové podniky KSČ, v jejichž rámci existovalo také vydavatelství ÚV KSČ, mezi jehož hlavní tituly patřilo například *Rudé právo*. (tamtéž) *Panoramu* vedl od jejího vzniku až do roku 1989 Ivo Král. Pod vydavatelství a nakladatelství spadaly společně s *Melodii* další tituly, jako například časopis *Akvárium a terárium*, *Československá fotografie*, *Film a doba*. Jako nástupce *Orbisu* *Panorama* redakčně zajišťovala také tzv. osvětové časopisy, jejichž vydavatelem bylo Ministerstvo kultury ČSR. Šlo o časopisy *Amatérská scéna*, *Amatérský film* také *Taneční listy* a další. (tamtéž) *Panorama* také zprostředkovávala vydávání „několika dalších desítek tzv. refundovaných časopisů, jejichž redakce byly na *Panoramě* nezávislé; vydavateli byly různé státní instituce a svazové orgány, které zajišťovaly redakci a odpovídaly za obsahovou náplň časopisu. Mezi tato periodika patřila např. *Architektura ČSR* (vydavatelem byl Klub architektů), *Hudební rozhledy* (Svaz československých skladatelů)“ a dalších. (tamtéž)

Melodii převzal Lubomír Dorůžka v roce 1964 po Milanu Kunovi. (Melodie: časopis, který hraje. 1990, 28(10).) Redaktor Jiří Černý⁴ podotýká, že v dané době docházelo ze strany redakce k ústupkům. To se projevovalo například ve volbě respondentů pro rozhovory (příkladem mohou být články následující po úvodnicích roku 1980, viz dále).

V roce 1968 opustil Dorůžka post šéfredaktora a k této situaci podle Jiřího Černého „prohlásil, že by zřejmě musel dělat jakousi samocenzuru a k tomu že není ochoten“. (Novák 2011: nečíslováno) Na jeho místo nastoupil Stanislav Titzl.

Po srpnu 1968 docházelo k tlaku na redakci. O tom mluvil v *Českém rozhlase* tehdejší redaktor Čestmír Klos „Melodie měla omezený náklad. Devadesát tisíc bylo maximum. To soudruzi hlídali.“ (Smatana 2018: nečíslováno) Z důvodu dlouhé prodlevy mezi čísly vznikla v roce 1969 příloha *Melodie*, takzvané *Aktuality Melodie*, které vycházely jednou za 14 dní a redigoval je Čestmír Klos. (Melodie: časopis, který hraje. 1990, 28(5).) Tato příloha měla zajistit větší aktuálnost, zvláště pak v případě nových desek a recenzí. Přestala ale vycházet hned v roce 1970, a to dle Petara Zapletala z politických důvodů. (tamtéž)

Jak bylo zmíněno, již od roku 1968 byla redakce pod čím dál větším tlakem ze strany vedení KSČ. To v praxi znamenalo více článků o hudebnících ze zemí se stejným politickým režimem, nebo volbě dotazovaných osobností v rozhovorech, jak jsme uváděli výše. Populární hudba byla považována „za jednu ze strůjkyň krizového vývoje v letech 1968-1969“. (Novák 2011: nečíslováno) Klád se tedy větší důraz na referování o populární hudbě ze spřátelených lidově-demokratických států. (tamtéž) Tento důraz ale nebyl dostačující, a proto se KSČ rozhodla donutit redakci k větší loajalitě. Tomu se ale redaktoři bránili, a tak po odchodu šéfredaktora Stanislava Titzla podala výpověď celá redakce.

⁴ v *Melodii* působil od roku 1965 do roku 1983, poté 1988-1990

Novým šéfredaktorem se stal Miroslav Kratochvíl, jediným redaktorem byl v čísle 1/1984 Petr Sedláček⁵. (Melodie: časopis, který hraje. 1984, 22(1).)

1.5.1 REDAKCE

Následující kapitola popisuje proměny složení redakce v průběhu let 1980 až 1990. Tyto změny považujeme za důležité uvést především z důvodu přiblížení osobností, které jsou s časopisem v dané době spojovány a jaký byl jejich vývoj, například v případě Petara Zapletala. Jména některých redaktorů zmiňujeme také dále v této práci a z toho důvodu zde přehledně uvádíme tyto seznamy.

1.5.1.1 SLOŽENÍ REDAKCE V 18. ROČNÍKU

Následující složení redakce zůstalo po celý rok 1980 neměnné.

Jako vedoucí redaktor byl v tiráži uveden Stanislav Titzl. Na pozici redaktorů byli Čestmír Klos a František Horáček. Grafickou úpravu obstarával Miroslav Klomínek, technickou redaktorkou pak byla Věra Suchánková. Do redakčního okruhu byli zařazeni (podle abecedy) Oldřich Blaha, Lubomír Dorůžka⁶, Vlastimil Hála, Oldřich Janota, Leo Jehne, Jan Kolář, Josef Kotek, Sláva Kunst, Miloslav J. Langer, Zbyněk Mácha, Jiří Malásek, Jaroslav M. Navrátil, Jan A. Pacák, Ivan Štědrý, Karel Velebný, Igor Wasserberger a Petar Zapletal⁷.

1.5.1.2 ZMĚNY MEZI LÉTY 1981-1984

Po změně šéfredaktora na přelomu let 1983 a 1984 došlo také k rapidní obměně stálé redakce.

V posledním (tedy dvanáctém) čísle ročníku 21 roku 1983 je v tiráži uvedeno toto složení:

⁵ viz kapitola *Stav v čísle 1 roku 1984*

⁶ Jak už bylo zmíněno, zastával post šéfredaktora před Stanislavem Titzlem

⁷ Šéfredaktor Melodie od pátého čísla roku 1990

Stanislav Titzl jako vedoucí redaktor, redaktori Čestmír Klos, František Horáček, grafickou úpravu zajišťoval Miroslav Klomínek, technickou redaktorkou byla Věra Suchánková, v redakční radě pak byli Oldřich Blaha, Lubomír Dorůžka, Vlastimil Hála, Oldřich Janota, Leo Jehne, Jan Kolář, Josef Kotek, Sláva Kunst, Miloslav J. Langer, Zbyněk Mácha, Jaroslav M. Navrátil, Jan A. Pacák, Ivan Štědrý, Karel Velebný, Igor Wasserberger a Petar Zapletal (Melodie: časopis, který hraje. 1983, 21(12).)

Ihned v prvním čísle roku 1984 (ročník 22) lze pozorovat znatelnou změnu. Tiráž uvádí následující složení stálé redakce: Miroslav Kratochvíl jako šéfredaktor skupiny časopisů, jako redaktor *Melodie* je uveden pouze Petr Sedláček, grafickou úpravu zajistil Vladimír Procházka a post technické redaktorky zastávala Otilie Strnadová.

O změně obsahu souvisejícím s obměnou redakce mluví také Vojtěch Lindaur: „V prosinci⁸ (...) seděli už za redakčními stoly jiní a v lednu čtenáři zbledli. Do rukou se jim dostalo číslo s mnoha chybami, špatně přeloženými materiály ze špatných zdrojů, s obrovskými prázdnými plochami (nebylo co tisknout), s řadou rozsáhlých materiálů o „osobnostech“ z domácí scény (jež prakticky nikdo neznal), zoufalou stylistickou a jazykovou úrovní, bodrým žertováním, ale i s útoky na ty, kteří do „nové“ *Melodie* nechtěli psát.“ (Lindaur, Konrád 2001: s. 115)

Podle Jiřího Černého ale nebyla tak zásadní výměna redakce ze strany vedení vydavatelství *Panorama* původně v plánu. Pro *Lidové noviny* řekl, že „oni v první řadě věděli, že je už dál neúnosné, aby byl Titzl jako nestranič nadále šéfredaktorem. To totiž v té době bylo něco zcela mimořádného, aby v redakci stotisícového časopisu nebyl jediný člověk v partaji.“ (Bezr 2017: nečíslováno)

1.5.1.3 ŠÉFREDAKTOR MIROSLAV KRATOCHVÍL

⁸ V prosinci roku 1983

Novým šéfredaktorem se tedy stal v roce 1984 Miroslav Kratochvíl. Před nástupem do časopisu působil jako šéf rozhlasové stanice *Hvězda*. Posléze byl díky kontaktům zaměstnán ve vydavatelství *Panorama*, pod něž spadala také *Melodie*. Začal jako vedoucí redaktor v odborném časopise *Říše hvězd* o astronomii a poté převzal vedení *Melodie*. (Bezd 2017: nečíslováno)

1.5.1.4 DALŠÍ ZMĚNY VE SLOŽENÍ V PRŮBĚHU ROKU 1984

V čísle 3 uvedeného roku přibyla redaktorka *Melodie* Ludmila Karbanová. V následujícím čísle čtyři už ale není uveden ani redaktor Petr Sedláček ani Ludmila Karbanová, zůstává pouze šéfredaktor Miroslav Kratochvíl (tentokrát už opravdu uveden jako šéfredaktor, nikoli šéfredaktor skupiny časopisů). V čísle sedm stejného roku v tiráži uveden šéfredaktor, stejná technická redakce, a navíc grafická úprava Vladimíra Procházky. Poslední změnu v tiráži v daném roce jsme zaznamenali v čísle devět, zde zůstal uveden pouze šéfredaktor a Otilie Strnadová jako grafická úprava a technická redakce.

1.5.1.5 SLOŽENÍ REDAKCE VE 23. ROČNÍKU

Jakožto šéfredaktor je tedy, jak už jsme zmiňovali, Miroslav Kratochvíl, za grafickou úpravu zodpovídá Otilie Strnadová a je také jedinou členkou technické redakce. V redakční radě jsou uvedeni Vítězslav Hádl, Karel Hála, Jaromír Klempíř, Jaroslav Kojzar, Zbyšek Malý, Rudolf Myška⁹, Jaroslav M. Navrátil¹⁰, Jaromír Pešek¹¹, Helena Vondráčková¹². Toto složení bylo neměnné po celý rok, až na číslo 10, kdy přibyl Zděnek Marat.

⁹ hudební skladatel, člen předsednictva ÚV KSČ

¹⁰ publicista, inspektor kultury

¹¹ publicista, redaktor Rudého práva

¹² v čísle 11/85 se objevuje také na titulní straně *Melodie*

1.5.1.6 SLOŽENÍ REDAKCE V ROČNÍKU 28 (ROK 1990)

Vedoucím redaktorem byl Jan Dobiáš¹³, na postu redaktorů jsou uvedeni Tomáš Motl, Vladimír Vlasák, Josef Vlček za grafickou úpravou stojí Michal Weigel a v redakční radě jsou Lubomír Dorůžka¹⁴, Vítězslav Hádl, Petra Janů, Ladislav Kantor, Zbyšek Malý, Zdeněk Marat, Antonín Matzner, Jaroslav M. Navrátil, Aleš Opekar, Zdenko Pavelka, Ivan Poledňák, Miloš Štědroň, Jaromír Tůma a Pavel Vaculík.

Od pátého čísla roku 1990 došlo k velké obměně redakce, a to především z toho důvodu, že začal vycházet konkurenční titul *Rock & Pop*. Změnila se také koncepce *Melodie* (o této problematice jsme psali výše). Šéfredaktorem se stal dlouholetý redaktor Petar Zapletal, jako redaktor je uveden Vladimír Vlasák. Za grafickou úpravu je zodpovědný Michal Weigel, předsedou redakční rady je Lubomír Dorůžka a v redakční radě jsou Jiří Chlíbaec, Julius Kinček, Antonín Matzner, Václav Mička, Jako Palkovič, Ivan Poledňák, Miroslav Pudlák, Luboš Schmidtmajer, Jana Šeblová, Jiří Tlach a Jaromír Tůma.

1.5.2 CENA

Vývoj ceny zůstal v prvních dvou analyzovaných ročnících 18 a 23 neměnný, tedy na 5 Kčs za jeden výtisk časopisu *Melodie*. Ovšem hned v čísle 1/1990 ročníku 28 došlo ke zdražení na 5,50 Kčs za kus. Jak autoři oznamují v čísle 12/90, je zřejmé, že od následujícího čísla, tedy 1/91 dochází k řadě změn a kvůli nové finančně náročnější grafické úpravě se zvedla cena na 9 Kčs. Důvodem byla pravděpodobně také oboustranná barevná obálka i uvnitř obsažený oboustranný barevný plakát, jež bylo možné rozložit do formátu A3.

¹³ Šéfredaktorem byl Dobiáš již od roku 1988

¹⁴ Objevil se na titulní straně v čísle 12/1989

1.5.3 NAKLADATELSTVÍ A ZÁZEMÍ

Z tiráže jednotlivých čísel lze opět vyčíst nakladatelství, které *Melodii* vydávalo. V případě ročníku 18 jde o nakladatelství a vydavatelství *Panorama*, tehdy sídlící na Hálkově ulici 1 v Praze 2. Stejně tak tomu bylo i v případě dalších zkoumaných ročníků, ovšem už ne po celou dobu vycházení časopisu. Do roku 1977 spadala *Melodie* pod národní podnik *Orbis*.¹⁵

V roce 1990 vydavatelství *Panorama* přestal spravovat ÚV KSČ a začalo spadat pod Koordinační centrum Občanského fóra. (*Melodie*: časopis, který hraje. 1990, 28(4).) Dále se pak od 1. května téhož roku spoluvydavatelem stal Svaz autorů a interpretů. (tamtéž)

Z tiráže ročníku 18 lze zjistit, že redakce měla zázemí v průběhu celého roku na adrese Mrštíkova 23 v městské části Praha 10.

1.5.4 PROBLÉMY VYDÁVÁNÍ

K problémům s vydáváním se v již výše zmíněném rozhovoru pro *Lidové noviny* vyjadřoval Jiří Černý: „Během dvou, tří prvních čísel ročníku 1984 se z *Melodie*, jak to s humorem sobě vlastním řekl Honza Rejžek, stal časopis pro nevidomé. Měli tam totiž strašně velké typy písma, protože neměli do časopisu co dát, a těch pár článků natahovali, jak se dalo. Měli tam spousty bílých míst, která vypadala, jako kdyby tam zasahovala cenzura... Taky se stávalo, že ztráceli rukopisy nebo hotové korektury, což nejspíš souviselo s Kratochvílovým a Sedláčkovým alkoholismem. Bylo zkrátka neuvěřitelné, jak ten časopis šel během několika čísel strašně dolů.“ (Bezr 2017: nečíslováno)

¹⁵ O okolnostech přechodu do *Panoramy* pojednává kapitola *Vznik časopisu Melodie a jeho fungování*

Tyto faktory jsou v menší míře znát také na námi analyzovaném roce 1985, kdy časopis stále spadal pod šéfredaktora Kratochvíla a všechny tyto změny popisujeme v praktické části, tedy níže.

1.5.5 POČET PŘEDPLATITELŮ

Tento údaj se bohužel nepodařilo dohledat. Ovšem můžeme poukázat na vodítka, která se pravděpodobně v počtu předplatitelů odrazila. V roce 1990 našli tehdejší redaktoři časopisu v prostorech redakce krabici se 105 dopisy pocházejícími pravděpodobně z období kolem roku 1983. V dané době se, jak už bylo zmiňováno, koncepce časopisu i jeho autoři značně proměnili. Část nalezených dopisů *Melodie* otiskla v čísle 8/1990. Například pan Radomír Hlaváček z Třebíče zastává názor, že se „z *Melodie* díky svému obsahu, (...) stává kulturně či až politicko-vzdělávací příloha k *Rudému právu*“. (Melodie: časopis, který hraje. 1990, 28(8).) V závěru svého dopisu také dodává, že „pokud bude vývoj časopisu takto pokračovat dál, bude lepší, když z poloviny zůstane výtisk čistý, a pak to třeba někdo využije i na něco jiného...!“ (tamtéž) Jiný pisatel, pan Vlastimil Forman z Teplic ironicky poznamenává k číslu 1/1984, že „se dobře bavil do té chvíle, než jsem zjistil, že nejde o zpožděné silvestrovské vydání“. (tamtéž)

Tedy soudě dle publikované pošty čtenáři neocenili obrat časopisu a ten s velkou pravděpodobností přišel při nástupu Kratochvíla na pozici šéfredaktora a velkou část svých předplatitelů.

V roce 1990, konkrétně tedy v květnu, můžeme taktéž předpokládat velký odliv čtenářů, a to především kvůli konkurenci, kterou *Melodii* vytvořil nově vzniklý časopis *Rock & Pop*, jehož šéfredaktorem se stal dlouholetý přispěvatel *Melodie* Jiří Černý. S ním do nového periodika odešlo více autorů.

2 METODOLOGIE

V teoretické části jsme se zabývali kromě vymezení základních pojmů také historickým a kulturním kontextem, který je pro pochopení přístupu médií, a především pak vládnoucího režimu k alternativním kulturám (v našem případě k hudbě) v dané době naprosto zásadní. Abychom dokázali rozpoznat pozici *Melodie* na tehdejšímu trhu, zahrnuli jsme také mediální kontext, v němž se pro nás jako důležité jevílo kromě současně vycházejících časopisů se stejným zaměřením také představení cenzurních praktik, které vláda ve zkoumaných letech užívala. Tyto praktiky měly na finální podobu periodika naprosto zásadní vliv, stejně jako složení redakce, jež jsme si také přiblížili výše. Zmiňovali jsme také cenu, zázemí, problémy vydávání a počet předplatitelů v rámci bližšího představení časopisu.

V praktické části se zaměříme na samotnou analýzu konkrétních vybraných čísel *Melodie*, a to ročníků 18, 23 a 28 z let 1980, 1985 a 1990, přičemž každé vydání má 32 stran. Každý ročník má tedy 384 stran (mimo obálku), tedy celkem jsme podrobili analýze 1 152 stran. Na zmíněných číslech budeme mapovat proměnu periodika v průběhu času. Sledovat budeme předem vybrané prvky, a to rubriky, zastoupení hudebních žánrů, tuzemské a zahraniční hudebníky, umělce zařadíme do kategorie buďto ve východním bloku¹⁶, či mimo něj, dále se zaměříme na grafickou úpravu a také reklamu a inzerci. Nejdůležitějším prvkem, jehož proměny budeme sledovat je podoba jednotlivých rubrik.

Pomocí deskriptivní metody v našem případě popíšeme analyzované periodikum skrze prvky, jež jsme si vybrali. Témata rozlišujeme na základě určených parametrů, a to rozdělení na zahraniční a tuzemské hudebníky, přičemž jako tuzemské budeme označovat také tvůrce ze Slovenska, protože bereme v úvahu územní rozvržení ve zkoumané době. Druhou kategorií

¹⁶ Za země východního bloku považujeme Sovětský svaz, Polsko, NDR, ČSR, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko a Jugoslávii, tedy země, které byly součástí východního bloku mezi zkoumanými lety 1980-1989

bude rozdělení na umělce ze zemí východního bloku, a naopak umělce ze zemí mimo východní blok. Dalším parametrem dělení článků je pro nás rozdělení dle hudebních žánrů, o nichž článek referuje. Pokud bude pojednávat o směsi různých žánrů či nebude referovat o konkrétním tématu, zařadíme jej do kategorie Ostatní.

Za samostatné články v našem případě nepovažujeme nekohezní texty, jako například rubriku *Nové singly očima kritiků*, v jejímž případě se jedná spíše o hudební žebříček. Vlastní oddělenou kapitolu věnujeme úvodníkům, proto je nyní nepočítáme. Mají totiž obecnější charakter a do kategorií bychom je hůře zařazovali. Mezi články neřadíme ani rubriku *Sonda* obsahující krátké postřehy zpovídaných hudebníků, má charakter ankety. Stejně tak redakční poštu a rubriku *Řekli...* a jí podobné, které také považujeme spíše za anketu. Ankety ale hodnotíme, pokud se jedná o souvislejší odpovědi, ne jednověté. Příkladem může být rubrika z ročníku 23 *35 ohlédnutí za 35 let*. Pokud jde o různé žebříčky, také je do analýzy nezařazujeme, neboť je nepovažujeme za kohezní texty. Výjimkou jsou žebříčky, jimž přechází text kohezního charakteru, z něhož je možné určit námi zvolené kategorie. Nezabýváme se ani odkazy na následující čísla.

V rámci grafické úpravy budeme zkoumat zařazení jednotlivých rubrik v rámci periodika, metody zvýrazňování, užívání tučného písma či jiného vytýkání, také fotografie a použití ilustrací.

Analyzovaná čísla *Melodie* jsme získali ze skladu Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně. Výjimkou však bylo číslo 3 ročníku 1990, které chybělo. To poskytla Digitální knihovna Kramerius.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 RUBRIKY

Rubrikou rozumíme tematicky souvislou jednotku, která je označena buďto svým vlastním nadřazujícím pojmenováním (například *Z domova*), nebo je z kontextu jasné, že články spadají do stejné rubriky a tvoří tematický celek. Budeme zkoumat jejich umístění v periodiku a tematické zaměření, případně žánr. Protože *Melodie* nemá stálé řazení a velká část článků nespadá po žádnou explicitně vymezenou rubriku, vyčlenili jsme skupiny kromě jasně daných rubrik také podle slohového žánru. Tohoto přístupu se držíme po celou dobu analýzy. Tímto popisem rubrik získáme konkrétní vhled do rozložení periodika a dozvíme se, jakým tématům byl dáván prostor.

3.1.1 ROČNÍK 18

3.1.1.1 ÚVODNÍK

Ve všech číslech z roku 1980 můžeme sledovat, že po titulní straně a straně s fotografiemi (viz dále v kapitole věnující se grafické úpravě), se hned vzápětí objevuje úvodník. Ten je umístěn na straně s číslem 1, v levé části prostoru tvoří sloupec po celé výšce formátu. Výjimkou je pouze úvodník z čísla 4/1980 s názvem *Jazz v našem kulturním životě* (*Melodie*: časopis, který hraje. 1984, 18(4).), který převzala redakce z *Rudého práva*.

Úvodník definuje Jílek jako typ úvahového textu, který musí splňovat dvě základní intence. (Jílek 2009: s. 90) V první řadě jde o intenci persvazivní, „kdy je příjemci zřetelně prezentován názor s cílem, aby se s ním na základě uváděných argumentů ztotožnil“. (tamtéž) Také se „zabývá aktuálními významnými událostmi, které dává do kontextu, přičemž je opět jasné

stanovisko autora.“ (tamtéž) V případě získávací intence je cílem „pohnout čtenáře k určitému typu jednání ve smyslu prezentovaného názoru“. (tamtéž)

V případě *Melodie* není jasné, až na jedinou výjimku¹⁷, kdo je autorem jednotlivých úvodníků. Lze ale předpokládat, že je měl na starost aktuální šéfredaktor, tedy v případě ročníku 18 Stanislav Titzl.

Jak už bylo řečeno, tematicky jde o angažované texty na aktuální téma, které většinou přímo nesouvisí s obsahem žádného z článků v čísle, tedy se neodkazují k obsahu ani k dalším redakčním záležitostem. Díky těmto faktům můžeme vyloučit, že se jedná o editorial. K této skutečnosti také přispívá výše zmíněný autor, který v našem případě není explicitně uveden, což podle Jílkovy definice¹⁸ u editoriale předpokládáme.

Tématem úvodníků v daném ročníku jsou často písňové texty, ale také publikace o hudbě, o početnosti jazzové amatérské skupiny u nás, o spolupráci mezi národy v této oblasti a tak dále. Také se setkáváme s tématy, která pojednávají o procesních záležitostech kultury, tedy například o tom, jak dlouho trvá vydat desku a že největším problémem jsou tiskárny, které nestíhají vyrábět obaly, na něž se musí čekat i měsíce. Tím hudba ztrácí na aktuálnosti. V závěru neznámý autor dodává, že toto číslo, tedy šesté, poslala redakce do tisku 21. dubna, což je necelý měsíc a půl před tím, než se tato *Melodie* dostala do novinových stánků.

Dále pak úvodníky odkazují na aktuální politické dění, například v čísle sedm jde o 15. společnou schůzi poslanců obou sněmoven federálního shromáždění. Zde tehdejší předseda federální vlády Lubomír Štrougal přednesl svou řeč, jejíž část je v úvodníku mimo jiné také otištěna. Zaznívá zde například, že „Musíme usilovat o to, aby se i v umění prosadily principy socialistické etiky. Vedle velké většiny umělců oddaných věci socialismu se stále ještě

¹⁷ V čísle 4/1980 je jako autor uveden „LK“

¹⁸ Viz Jílek 2009, s. 94

setkáváme i s projevy sobectví, s komerčními snahami obohacovat se na úrok společnosti, s povrchností a kýčem.“ (Melodie: časopis, který hraje. 1980, 18(7).) Tyto věty opět dokazují, jakým způsobem byla provázána kultura a politika. Podobným příkladem je úvodník z 8. čísla, kde se autor vztahoval k 10. pracovní poradě ministrů kultury v Sofii, na níž byl kladen důraz především na příklad přístupu ke kultuře ve spřátelených zemích a již se zúčastnili i zástupci ČSSR.

V úvodnicích je ale možné pozorovat také postupné uvolňování politického napětí a jako příklad může sloužit text z desátého čísla, který informuje o sjezdu zemí, které podepsaly *Závěrečný akt Konference o evropské bezpečnosti a spolupráci*. Z tohoto, ale i dalších setkání dle úvodníků vyšlo najevo, že tyto země mají „životní zájem na rozvíjení vztahů mezi Východem a Západem“. (tamtéž) Autor v závěru zdůrazňuje svoji plnou podporu těchto idejí a píše také, že má dojít k „výměně kulturních hodnot (...)“, které vedou „k obohacení pokladnice každého z národů bez výjimky, vytváří předpoklady pro to, aby celá škála tvůrců (...) čerpala z inspiračních zdrojů, jejichž prameny izolacionalismem a uměle vytvářenými překážkami jen vysychají.“ (tamtéž) Dále uvádí, že „je to právě kultura, jež nejnáze pomáhá vzájemnému poznávání a navozuje nezbytný dialog.“ (tamtéž)

Hned v dalším čísle se autor vrací k Měsíci přátelství se Sovětským svazem a vyjmenovává autory, které si tuzemští posluchači oblíbili. Text z dvanáctého čísla se, již poměrně klasicky, vydává cestou bilancování. Vyjmenovává tedy proběhlé akce, neúspěšnější desky a podobně a také poukazuje na skutečnost, že se v příštím roce uskuteční XVI. sjezd strany a země oslaví 60. výročí založení KSČ.

3.1.1. 2 ČLÁNEK NÁSLEDUJÍCÍ PO ÚVODNÍKU

Článek následující po úvodníku má v ročníku 18 ve většině případů charakter populárně naučného textu. Někdy bývá téma také rozváděno technikou rozhovoru s odborníkem či více odborníky o dané problematice. Ve většině případů zabírá celkem dvě až tři strany.

V prvním čísle ročníku osmnáct se tento článek s titulkem *Posouvat vývoj populární hudby* zabývá referáty, které pronesli odborníci na celostátním semináři o populární hudbě ve Zvíkovském Podhradí, který se odehrál v září 1979. Tento seminář pořádal federální Svaz československých skladatelů. Jak je v úvodu textu řečeno, tématem celkem sedmnácti referátů byla kulturně politická a ideová problematika, kritická činnost i elementární tvůrčí otázky a také problematika recepce populární hudby u mladé generace. (*Melodie*: časopis, který hraje. 1980, 18(1).) Seminář se také dotknul odborného školství, úlohy hudby v médiích a v neposlední řadě tvorbou textů a dramaturgií populární hudby. (tamtéž)

Jako odborník je zde citován pracovník oddělení kultury ÚV KSČ Luděk Vařbuchta. Ve svém referátu například zmiňoval, že je třeba „Zajistit komplexní rozvoj kultury tak, aby upevňovala vztah lidí k socialismu, (...) podporovala umění vycházející z leninských principů stranickosti, lidovosti a z tvůrčí metody socialistického realismu“ (tamtéž) a dále pak, že „Základním ideově politickým požadavkem na vznik nové tvorby je její angažovanost pro cíle socialistické společnosti“. Také oceňuje „obnovení žánru politické písně, zdůrazňující nejčastěji myšlenky internacionálního spojení pokrokových sil ve světě, boj proti národnostnímu a třídnímu útlaku i proti – řečeno no slovy básníkovými – měšťákovi v nás“. (tamtéž)

Jeden odstavec pak shrnuje v krátkosti další referující a pouze nastiňuje téma jejich textů. V závěrečném odstavci je uvedeno, že se bude *Melodie* „v příštích měsících k výsledkům zvíkovského rokovaní soustavně vracet“. (tamtéž) Z této věty nejjasněji vyplývá charakter

článku následujícím po úvodníku. Jeho úkolem je tedy především referovat o proběhlém semináři a postupně se zabývat tématy, která na sjezdu účastníci rozebírali.

Ve druhém čísle se jedná o článek *Věnovat pozornost agentážní práci*. Ten sice nijak nenavazuje na seminář, ale jeho cílem je přiblížit skrze rozhovor s pracovníky Krajského kulturního střediska Ústí nad Labem Bedřichem Guthem a Jindřichem Trpišovským agentážní práci daného kraje. Zastřešující cíl je tedy společný – informovat o procesních a politicko-kulturních tématech.

Třetí číslo se opět vrací k setkání ve Zvíkově, tentokrát přetiskuje velkou část referátu textaře Zbyška Malého s titulkem *O textech v české populární hudbě* a s jeho pokračováním se setkáváme také v dalším čísle, tedy čtvrtém.

V pátém čísle referuje daná rubrika o tuzemském gramofonovém průmyslu. Titulek zní *Stálý vzestup mezinárodní prestiže* a pojednává o jak o historii, tak o současném stavu tohoto oboru. Za zmínění stojí, že se v roce 1980 vyrobilo v ČSSR asi „osm miliónů LP desek a tři a půl milióny singlů ročně. Asi půl druhého miliónu alb se vyváží do zahraničí, zhruba 150 titulů s našimi nahrávkami. (...) Ze socialistických zemí dovážíme na 350 000 LP desek ročně.“ (Melodie: časopis, který hraje. 1980, 18(5).)

Článek šestého čísla má název *Hudba z mušlí pro tisíce* a jak je řečeno hned v úvodu, „mušle (...) se v žargonu pořadatelů říká reproduktorům“. ((Melodie: časopis, který hraje. 1980, 18(6).) Tento text byl zařazen pravděpodobně v souvislosti s pátou československou spartakiádou. Přibližuje čtenářům skrze rozhovory práci tří skladatelů, Zdeňka Marata, Aleše Sigmunda a Mojmíra Ballinga, kteří tvoří hudbu právě k vystoupení cvičenců.

Sedmé i osmé číslo se opět vrací ke Zvíkovskému sjezdu a přetiskuje referát slovenského textaře Petera Brhloviče. Deváté číslo předkládá přepsaný text Jindřicha Brabce o školní přípravě v oblasti populární hudby s titulkem *Chce to čin!*.

Pracovník odboru zahraničních vztahů *Supraphonu* Jiří Vinařický odpovídá v desátém čísle v rozhovoru *Svět na našem gramofonu* na otázky týkající se tohoto odvětví. V následujícím listopadovém čísle se čtenáři opět seznamují s již výše zmiňovanou problematikou hudebního doprovodu sportovních akcí v rozhovoru s pianistou národního družstva ve sportovní gymnastice Rudolfem Kyznarem v článku *Muzika a sport – to patří k sobě!*

Ročník uzavírá rozhovor *Populární hudba – součást národní kultury* s vedoucím oddělení kultury Úřadu předsednictva vlády ČSSR Ladislavem Milerem. Promlouvá v něm také o kvalifikačních a rekvalifikačních řízeních a v tomto kontextu dodává, že u nás v dané době registrují „pět tisíc kvalifikačně oprávněných interpretačních umělců. Pokládáme tedy za nutné prověřovat uměleckou a ideovou úroveň interpretů z oblasti zábavné kultury (...)“. (Melodie: časopis, který hraje. 1980, 18(12).) K daným výroky se vyjadřujeme níže, v kapitole *Interpretace získaných dat*.

3.1.1. 3 35 OHLÉDNUTÍ NA 35 LET

Za další ze stálých rubrik můžeme považovat *35 ohlédnutí na 35 let*. Jde o text, který má charakter ankety, ovšem je mu věnováno vždy přibližně půl strany, takže je jasné, že odpovědi respondentů jsou delší. 35 osobností v této rubrice postupně odpovídá na dvě otázky, v nichž je objasněn také název této rubriky. Tato rubrika nemá své stálé místo, tedy její umístění v periodiku se mění. Taktéž se mění počet zpovídáných v jednotlivých číslech, například v čísle 5 se rubrika objevuje dokonce dvakrát a odpovídá celkem šest lidí, v čísle 12 odpovídá jeden člověk. Tato rubrika je ale jinak zařazena v každém čísle ročníku.

Otázky pro respondenty jsou následující:

„1. V roce 35. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou bilancujeme i vývoj naší populární a jazzové hudby. V čem spatřujete největší úspěchy tohoto žánru v uplynulých pětatřiceti letech?“

2. Co byste přál populární scéně do budoucna?“ (Melodie: časopis, který hraje. 1980, 18(1).)

Odpovídá na ně 35 osobností spojených s hudbou, ať už skladatelé, hudebníci, či jiní. V prvním čísle jde například o zpěváka Jana Neckáře, dále pak v čísle šest kytaristu Radima Hladíka, který na druhou otázku odpovídá, že by „naší rockové hudbě přál méně organizačních problémů a více možností na poli styků s mezinárodní hudební scénou“. (Melodie: časopis, který hraje. 1980, 18(6).) Těchto ohlédnutí bylo mnoho a jakožto další příklad můžeme uvést také klavíristu a skladatele z orchestru Karla Vlacha Leopolda Korbaře, který v čísle 8 odpovídá taktéž na druhou otázku odpovídá takto: „Aby se objevily výrazné pěvecké talenty mezi novými mladými interprety, dále méně elektrifikovaných, zato více akustických nástrojů, bohatou invenci našich autorů, která nebude pošilhávat po cizích vzorech, méně kvantity a více kvality – přál bych si spíše dobrou muziku, která by nebyla přehlušována někdy až přímo ohlušujícími decibely.“ (Melodie: časopis, který hraje. 1980, 18(8).) Na těchto dvou příkladech můžeme ilustrovat, že v Melodii dostávaly prostor také dva rozdílné pohledy na hudbu a její budoucí vývoj.

3.1.1. 4 NOVINKY

Za novinky považujeme zprávy v rozšířené podobě, kromě speciálně oddělených rubrik *Z domova* a *Ze světa*. V některých případech jde také o krátké reportáže například z festivalů a soutěží. Novinky mají své místo za článkem následujícím po úvodníku. Počítáme mezi ně také samostatně stojící sloupce či pouze krátké odstavce, které zaplňují místo na stránce a snaží se tak pokrýt každé volné místo.

Zabírají většinou jednu stranu a tu tvoří tři až čtyři zprávy, z nichž minimálně jedna je doplněna fotografií.

Jejich cílem je informovat o aktuálních událostech, které nelze shrnout do jedné až dvou vět, jako tomu je u zmiňovaných rubrik *Z domova* a *Ze světa*.

3.1.1. 5 Z DOMOVA A ZE SVĚTA

Úkolem těchto rubrik je poskytnout různé krátké zprávy (povětšinou v základní, či nejvýše rozšířené podobě) a vytvořit tak obraz o současném dění v oblasti hudby, a to jak na scéně domácí, tak zahraniční. Pro každou z rubrik je vyhrazena minimálně 1 strana v každém čísle a zprávy jsou rozděleny do 4 sloupců, ovšem také není ojedinělým případem, že se tato rubrika objeví také jako rámování jiného druhu článku, například portrétu. Rámováním máme namysli, že tyto zprávy zabírají prostor levého sloupce na jedné straně a pravý sloupec na straně protilehlé (viz příloha 13). Také nacházíme případy, kdy rubrika zabírá jeden sloupec na straně. Stále jí ale předchází jedna strana celá a tento samostatný sloupec je označen jako *Z domova* či *Ze světa*.

Pojednávají o ohlášených koncertních turné, nových nahrávkách interpretů, ale také v některých případech o osobním životě hudebníků. Dále můžeme najít také zprávy o vývoji trhu gramofonových desek, soutěžích a festivalech.

Jak je vidět v příloze (viz tabulka 1), počet zpráv spadající do každé z rubrik se většinou pohyboval kolem dvaceti až třiceti.

3.1.1. 6 PORTRÉTY

Články spadající do této kategorie zaplňovaly společně s recenzemi a portréty většinu stránek periodika. Vzhledem k tomu, že řazení rubrik nebylo v této době v *Melodii* stálé, a tedy není možné předložit stálejší strukturu, shrnujeme články především podle užitých slohových postupů, jako je tomu právě u portrétů.

Podle Jílka je cílem portrétu „věcné představení osobnosti, etap života, činů, výsledků práce a názorů“ (Jílek 2005: s. 140) a přesně tento účel daná rubrika plní. Rozsah článků

zařaditelných do této rubriky se mění, může mít například ½ strany a může dosahovat i tří až čtyř stran.

Autoři portréty často doplňují výroky samotného hudebníka a dále na nich rozvíjí příběh a těmito citacemi získávají pozornost čtenáře. Portréty jsou ve většině případů doplněny fotografií umělce, o němž článek referuje.

Také nacházíme případy, kdy se autor setká s interpretem či celou kapelou a z článku je zřejmé, a to především díky citacím, že se na textu lidé, o nichž text referuje, podíleli svým vyprávěním o historii, vzniku, tvorbě a tak dále.

Stálejší charakter má rubrika, kterou označujeme jako *Tuzemský portrét*. Ten se objevuje především v druhé části periodika a vždy vybírá dva méně známé a začínající tuzemské tvůrce, jejichž práci a život představuje na ½ strany.

Za portréty můžeme považovat také komplexnější články, které popisují například vývoj určitého žánru v konkrétní zemi. Typickou ukázkou může být *Rockové zemětřesení v Maďarsku* v čísle 3 z roku 1980, či *Italská populární hudba* z čísla 5 téhož ročníku. Tento seriál pokračoval také v číslech 6 až 9.

Jak vidíme v příložených tabulkách (viz tabulka 1), portrétů najdeme v jednom čísle průměrně mezi třemi a šesti. Jejich rozsah se mění, může jít o půl strany, jako například u výše zmíněného Tuzemského portrétu, ale také i o strany tři.

3.1.1. 7 ROZHOVORY

Texty v této rubrice bychom mohli zařadit pod publicistická interview a přesněji se jedná o osobní rozhovory, opět definované dle Jílka. Tyto rozhovory se zaměřují na názory respondenta, jeho současnou práci, názory a také jeho profesní plány do budoucna. Otázky

mohou být částečně připravené, ale často je z nich jasné, že tazatel reaguje na odpověď respondenta, chce ji konkretizovat, rozvést, či se přes ni dostane k dalšímu tématu.

Vždy se setkáváme s rozhovory, kterým předchází úvodní text, dalo by se v určitých případech říci, že jde o jakýsi zkrácený portrét, který představuje interpreta. Bez tohoto úvodního textu by neznalému čtenáři nemusely některé úseky dávat smysl a tím pádem by rozhovor nebyl určen každému, kdo si časopis koupí.

Rozhovory jsou také ve většině případů opatřeny fotkou interpreta a jejich rozsah se liší, může jít o polovinu strany (zde se většinou jedná o krátký rozhovor s minimálním úvodem pojednávající o aktuálních záležitostech, například vydání nového alba a podobně), ale také o třístránkové rozhovory. V těchto případech se často jedná o zjišťování názorů respondenta.

3.1.1. 8 RECENZE

Další z hlavních složek zkoumaného hudebního časopisu jsou také články, které charakterizujeme dle jejich cíle jako recenze. Oním cílem je v tomto případě „přiblížení a hodnocení hotového, publikovaného díla (...). Sdělení je založeno na úvahovém, výkladovém, případně i popisném slohovém postupu, původ má v odborné oblasti.“ (Jílek 2005: s. 132) Blíže se v našem případě jedná se o recenze publicistické.

V periodiku se nachází na několika místech, a to za žebříčky a dále ve druhé části periodika následují za *Malým oznamovatelem*, tedy inzertní částí.

Nejprve se zaměříme na první zmiňovanou. Jde o specifickou rubriku stálejšího charakteru, námi označovanou jako *Recenze dle autorů*. Její charakteristikou je, jak už jsme řekli, pozice hned za žebříčkem, který mívá titulek *Nové singly očima kritiků* (čísla 1-8¹⁹), později *Očima kritiků* (číslo 9 a 12), někdy chybí úplně (čísla 5, 8, 10-11). Tento žebříček povětšinou zabírá

¹⁹ Do čísla 2 byl ale zařazen pouze žebříček bez slovních recenzí kritiků.

celou stranu a je dělen dle nahrávek typu LP a SP.²⁰ Jednotliví autoři tyto hudební novinky v rámci žebříčku ohodnotí hvězdičkami a na následující straně svůj názor zdůvodní slovně v podobě krátkých recenzí. Řazení zde funguje nikoli podle titulů, ale jak je jasné z našeho označení, dle autorů. Ti se postupně vyjadřují k vybraným dílům, dávají je do kontextu s díly jinými a prezentují na podložených argumentech svůj názor na ně.

3.1.1. 9 REPORTÁŽE

Z tématu časopisu je jasné, že se zde nejčastěji vyskytují reportáže z koncertů, festivalů a jiných kulturních akcí spojených s hudbou. K těmto článkům se často vážou také fotografické reportáže²¹, které dokreslují atmosféru popisovaného děje.

O reportáži mluvíme, pokud se v popisu události „výrazně projevuje autorův bystrý postřeh i osobní vztah k námětu, a to jak při výběru sdělovaných faktů, tak i v jazykovém ztvárnění. Autor je součástí děje, je mu osobně přítomen a příjemci zprostředkovává své zážitky a dojmy“ (Jílek 2005: s. 142)

Reportáže se v tomto ročníku objevují v menším množství, zhruba jedna až tři v čísle, a to buďto v krátké, tedy například půlstránkové, či dvoustránkové verzi. Jak už bylo řečeno výše, tyto reportáže pojednávají většinou o událostech, na nichž vystupuje větší množství interpretů a jen zřídka jde o koncert jedné skupiny. Toto je pro reportáže z 18. ročníku charakteristické. Autor často vypočítává, jak následovala vystoupení interpretů po sobě, někdy dodává informace ze zákulisí a podobně. Zde konkrétně mluvíme o reportáži *Stará muzika, mladé nadšení* z čísla 8.

3.1.1. 10 BUDOU MÚZY FÚZI PŘÁT?

²⁰ Jedná se o rozlišení gramofonových desek. Zkratka LP zní v celé délce „long-playing“ (record), což tedy můžeme přeložit jako dlouhohrající (desku), která pojme kolem 25 minut zvukového záznamu. V případě SP jde o tzv. „single play“, tedy o jednu až dvě písně na straně.

²¹ Fotografiemi se zabýváme v kapitole o grafické úpravě

V daném případě se jedná o popularizačně naučné články pojednávající o pronikání rockové hudby do jazzu a naopak. Také se tento v dané době populární proud nazývá *fusion music*, což můžeme přeložit například jako *spojená hudba*, zároveň ale stavící své základy především jazzu. *Melodie* na toto téma vydala v roce 1980 jedenáctidílný seriál v číslech 1 až 11, v nichž popisuje vznik zmíněného hudebního směru, jeho vývoj a umělce s ním nejvíce spojované. Zkoumá také vlivy nejen ze západního světa, ale zaměřuje se také například na působení hudby z Indie, Afriky a podobně.

3.1.1. 11 JAK JÁ TO SLYŠÍM

Jak naznačuje text přiložený v některých případech k závěru této rubriky, jejím cílem není „přinášet připravenou a promyšlenou kritiku, ale zachycuje jen a jen bezprostřední subjektivní pocity naslouchajícího, vyjadřované okamžitě během ukázky a zaznamenávané na magnetofonový pásek.“ (Melodie: časopis, který hraje. 1980, 18(10).)

Tato rubrika je vždy doplněna fotografií naslouchajícího a případně také jeho podpisem. V úvodu je vždy uvedeno jméno, ovšem nedozvídáme se o tomto zvoleném respondentovi nic dalšího. Dále jsou pak postupně předloženy písně, vždy s celým názvem a autorem, také jméno alba, z něhož skladba pochází, skladatelé, textaři a případně nahrávací společnost, u níž byla vydána.

S obtížemi u této rubriky hodnotíme její slohový žánr. Můžeme ji považovat za neobvyklý typ rozhovoru, v němž místo otázek předkládá autor dotazovanému písni, na něž on reaguje, přičemž je nutné dodat, že dotazovaný předem název písně nezná, takže je pro něj překvapením. Uvažovat bychom mohli také o recenzi, ovšem opravdu v odpovědích umělci vyjadřují své okamžité nápady, emoce a nejde tedy o promyšlenou kritiku založenou na věcných argumentech.

3.1.1. 12 TEXTY PÍSNÍ

Texty aktuálních písní se vždy, s výjimkou čísla 1, nacházejí za rubrikou, kterou jsme označili jako *Tuzemský portrét* a zaplňují polovinu strany. Přínos jejich analýzy vidíme především v poměru zastoupení tuzemských a zahraničních hudebníků, případě překladů z jiného jazyka. Zkoumáním a vyhodnocováním těchto kategorií v rámci této rubriky se zabýváme níže.

Před přetištěným písňovým textem je vždy uveden název skladby, skladatel hudby, textař, zpěvák a případně původní autor a autor přeloženého textu. Ve většině případů se jedná o dva až tři texty v rubrice.

3.1.1. 13 REKLAMA A INZERCE

Stálou reklamu má v *Melodii* firma zabývající se opravou hudebních nástrojů. Obsah reklamy se v průběhu času nemění – vyjmenovává typy nástrojů, které je možné opravit a udává přesné adresy poboček a telefonní čísla. Mění se pouze ilustrace, ukázky můžete vidět na obrázcích 1 a 2 přiložených v závěru práce. V šestém čísle se poprvé vyskytuje celostránková reklama, a to na magnetický pásek *Emgeton*. Umístěna je většinou před stránkou se dvěma tuzemskými portréty a písňovými texty. Její grafika se také mění s každým číslem (viz obrázky 3 a 4) a můžeme ji vidět v ročníku 18 celkem šestkrát, v prosincovém vydání se nenachází.

Jakožto reklamu označujeme také texty s logem *Supraphonu* a *Pantonu*. Jedná se o společnosti vyrábějící gramofonové desky. V každém čísle se nachází, ovšem ne na klasickém místě, rubrika upozorňující na minimálně jedno z nových vybraných alb dané společnosti.

Jako inzerci označujeme jednu z nejstálejších rubrik, a to *Malý oznamovatel*. Ten je složen pouze z řádkové inzerce, kterou zasílají do redakce čtenáři. Jak definuje Jílek, tyto útvary „buď pouze nabízejí předmět inzerce, uvádějí, často ve zkrácené podobě, základní informace (případně popis), a plní tak dominantně informační funkci; anebo kromě informativní složky zdůrazňují vlastnosti, výhody koupě, získání předmětu inzerce, pak plní současně získávací funkci.“ (Jílek 2005: s. 123)

3.1.1. 14 POPULÁRNĚ NAUČNÉ

Tento typ článků nemá v periodiku své stálé místo a neobjevuje se ve všech číslech. V lednovém vydání časopisu pod tuto kategorii řadíme například text *Urození rytíři rocku*. (Melodie: časopis, který hraje. 1980, 18(1).) Tento článek v první řadě srovnává vývoj rockové hudby v dané době směrem k pompéznosti a dále také srovnává britskou a americkou hudbu tohoto žánru. V šestém čísle opět nalézáme článek podobného typu, a to *V bludišti žáci i profesori*, který nyní pojednává především o britské rockové hudbě.

3.1. 2 ROČNÍK 23

3.1.2. 1 PROMĚNA STÁLÝCH RUBRIK

3.1.2.1. 1 ÚVAHA

V ročníku 23 úvodníky nahrazují články, které považujeme za úvahy. Převážně se jedná o převzaté články z jiných časopisů. Tím se ani Melodie netají a hned v počátku této rubriky čísla 1 pojmenovává následující text jako „pohled do stránek tisku“. (Melodie: časopis, který hraje. 1985, 23(1).) Ve dvou případech se jedná o převzetí z týdeníku *Tribuna* (číslo 1 a 5), stejný počet z *Rudého práva* (čísla 2 a 4). Úvaha v čísle 10 je převzata z *Gramorevue*, v 11. z časopisu *Komunist* a ve 12. z *Opus musicum*. V pěti případech šlo o nepřevzaté články.

Témata těchto článků často navazují na politické dění. V prvním čísle jde například o úvahu na téma postavení kultury v socialistické společnosti, s častým využíváním výroků členů strany na stranických sjezdech. Jako další můžeme uvést úvahu *Rok mládeže* z čísla 2 v ročníku 23, která vychází z faktu, že Organizace spojených národů prohlásila rok 1985 za *Mezinárodní rok mládeže*. Ve třetím čísle pak autor úvahy *Ta naše (rocková) písnička česká* vychází z aktuálního dění, takže v úvodu mluví o nárustu rockových festivalů a celkové oblibě tohoto žánru. Autor

jej později srovnává s klasickou hudbou a píše, že rocková reprodukce se většinou redukuje na „jakési efektní držení kytary, našpulení úst a v určitém rytmu vyslovovaná citoslovce jako tdž-tdžtdž (...)“. (Melodie: časopis, který hraje. 1985, 23(3).)

Obecně můžeme říct, že se vždy tyto úvahy tematicky vztahují k hudbě, či alespoň ke kultuře v obecnějším smyslu.

3.1.2.1. 2 NOVINKY

Novinek v ročníku 23 výrazně ubylo. Už nevyplňují volná místa, nemají vlastní stálý prostor v periodiku a pokud už se objeví, jedná se o zprávy rozšířené zhruba na ½ strany s ilustrační fotkou. Už se tedy objeví většinou jedna novinka na číslo. Dříve se v každém čísle těchto krátkých zpráv nacházelo kolem pěti. Tématem mohou být například personální změny v kapelách, krátká oznámení o připravovaných albech a podobně.

3.1.2.1. 3 Z DOMOVA A ZE SVĚTA

Po úvaze následuje rubrika *Ze světa*. Její formální podoba zůstává v podstatě nezměněná. Opět zabírá jednu celou stranu, ovšem zprávy jsou místo do čtyř sloupců děleny do tří, přičemž prostřední je nejširší a zabírá část zhruba dvou okrajových. Tento prostřední je tvořen povětšinou jednou, maximálně dvěma delšími zprávami a ilustrační fotografií. Postupem času se ukazuje tendence skládat pravý a levý sloupec dle toho, zda zmiňovaní umělci pocházejí ze zemí východního bloku či mimo něj.

Stává se také, že jedna z rubrik v čísle chybí, například v čísle 1 nenalezneme rubriku *Z domova*. V čísle 2 se objevuje rubrika *Ze světa* kromě úvodní části také znova v zadní části časopisu a domovské zprávy zabírají pouze ¾ strany.

Za velký rozdíl oproti dříve analyzovanému ročníku také považujeme počet zpráv, které rubriky obsahují. Z přiložených tabulek (viz tabulka 1) je jasné, že například v čísle 1 z roku 1980

obsahovala rubrika *Ze světa* celkem 51 krátkých zpráv, stejné číslo z roku 1985 v rubrice *Ze světa* obsahuje pouze 11 zpráv. Tuto velice rozdílnou tendenci můžeme pozorovat v rámci celých čísel, a jak již bylo řečeno, není v ročníku 23 výjimkou, že některá z rubrik chybí v jednotlivých číslech úplně. K této problematice se vrátíme v kapitole, která srovnává ročníky, viz níže.

3.1.2.1. 4 PORTRÉTY

Opět se jedná o jeden z nejčastějších používaných žánrů. Novinkou je v rámci rubriky, kterou jsme označovali jako *Tuzemský portrét* skutečnost, že dvě vybrané osobnosti jsou většinou ze stejné kapely. Tím se tedy může čtenář zorientovat v jejich životě a v rámci jedné skupiny zná v krátkosti životopis dvou jejích členů. Pokud jde o portrétní články, autoři často v závěru v nekohezním textu představují umělcovu diskografii.

Novým seriálem oproti ročníku 18 je rubrika *Galaxie čili Mléčná dráha*. Jde o seriál, který řadíme pod portréty. Tato rubrika popisuje život a díla hudebníků, a to ve všech případech zahraničních. Většinou rubrika zabírá dvě strany, je ilustrována fotografiemi a také může obsahovat diskografii, jak již bylo řečeno výše. Příkladem může být neobvyklý čtyřdílný seriál na pokračování pojednávající o skupině *Pink Floyd*.

Portrétů najdeme v každém čísle kolem čtyřech až pěti a v průměru zabírají asi dvě strany.

3.1.2.1. 5 ROZHOVORY

Rozhovory zůstávají v nezměněné podobě. Opět je můžeme zařadit pod publicistická interview a přesněji jde o osobní rozhovory. O rozdílech mezi ročníky v rámci této rubriky bude pojednávat kapitola o poměru tuzemských a zahraničních hudebníků a hudebních žánrů.

Dva z rozhovorů v devátém čísle se vymykají běžné podobě tohoto žánru. V člancích *Dívka jménem Blanka* a *Se zednickým pianem po světě* chybí plné jméno umělce, se kterým

redaktor hovořil. Příjmení umělců je dohledatelné pouze z vlastní iniciativy čtenářů na jiném místě v časopise.

Rozhovorů najdeme v každém čísle rozdílné množství, někdy však může jít až o pět rozhovorů na jedno číslo, jako v případě čísla 9. Jejich délka se v průběhu roku mění, v průměru jde o dvě až tři strany.

3.1.2.1. 6 RECENZE

Recenze v tomto ročníku mají své místo pod názvem rubriky *LP*. V úvodu recenze je vždy uvedeno jméno alba a hudebníka a také jmenovitý seznam všech skladeb.

Počet recenzí se oproti ročníku 18 značně liší. Zde se objevují dvě až čtyři v čísle, před pěti lety jich bylo v každém čísle kolem patnácti až dvaceti pěti, což můžeme pozorovat v příložených tabulkách. Tato čísla se ovšem mění také kvůli koncepci recenzí. V ročníku 18 se objevovaly také například *Recenze dle autorů*, které byly kratší a výstižnější a jeden autor na menším prostoru, například jednoho sloupce, dokázal ohodnotit více alb. Koncepce v ročníku 23 zakládá na delších recenzích jednotlivých alb a rozebírá je i v délce tří sloupců.

3.1.2.1. 7 REPORTÁŽE

Opět ve vzhledu a provedení dané rubriky nenalzáme žádné rapidní změny. Reportáže se nyní v časopise nachází jak v samostatných článcích, tak v rubrice s názvem *Koncerty* a také na zadní straně v kratším textovém sloupci. Své zastoupení mají i v rubrice *Z cestovního bloku*, o níž pojednává kapitola níže.

Na zadní straně se můžeme dočíst například v srpnovém čísle o *Dnech československé kultury v Polsku*, v následujícím pak o mezinárodním festivalu populární hudby *Intertalent*.

V průměru se v jednom čísle nacházejí asi 2 až 4 reportáže každá zabírající zhruba jednu stranu.

3.1.2.1. 8 JAK JÁ TO SLYŠÍM

Změnou v *Jak já to slyším* je rozsah. Dříve šlo převážně o jednu stranu, nyní dotazovaní opět bezprostředně reagují na pouštěná alba, ovšem na větší počet, což rubriku rozšiřuje na průměrně dvě strany.

3.1.2.1. 9 TEXTY PÍSNÍ

Prvním znatelným rozdílem mezi ročníky 18 a 23 hned po otevření prvního čísla je umístění písňového textu na první číslované straně. Tyto texty nahradily na první straně úvodník a populárně naučný článek, v ročníku 18 pojednávající o politicko-kulturních záležitostech, jak již bylo zmíněno výše.

Text je většinou doplněný o fotografii umělce. Čtenář je informován kromě jména textaře také o skladateli hudby a zpěvákovi, případně kapele. Tato rubrika vždy zabírá celou první stranu, ovšem je na ní spousta prázdného místa. Příkladem mohou být první strany z čísel 1 a 4 (viz přílohy číslo 5 a 6) a pro porovnání naleznete v přílohách číslo 1 z roku 1980 (viz příloha číslo 14)

Rubrika otiskující texty se nachází také za článkem *Jak já to slyším* a zabírá celou stranu, přičemž obsahuje dva až tři texty a opět informuje o skladateli hudby, zpěvákovi a textařovi. V každém čísle se opakovaně v závěru této strany objevuje její cíl, a to „přinášet pouze vzorové ukázky špičkových textů vybraných hudebních směrů, ale má čtenáře seznamovat s celou pestrou mozaikou nedávné i zcela nové tvorby našich textařů, kteří se v podmínkách soudobé zábavné hudby vyrovnávají s charakterem hudebního podkladu, výrazovým pojetím interpreta a dalšími složkami nahrávky.“ (Melodie: časopis, který hraje. 1985, 23(1).

Výjimečným momentem je v čísle 9 celostránkový prostor pro anglický, tedy originální text k písni *We Are The World* bez překladu, na nějž navazuje ještě objasňující kohezni text o písni, jejím vzniku a cíli.

Jak jsme již popsali výše, v ročníku 18 byla pro písňové texty vyhrazena ½ strany a ve většině případů tato rubrika obsahovala dva až tři texty, které sice většinou nebyly doplněny obrázkem, ovšem i přes to zde ve výsledku můžeme pozorovat značnou změnu. Na problematiku prázdných míst a užívání většího typu písma upozorňoval také Jiří Černý v rozhovoru pro *Lidové noviny*, který jsme citovali výše v kapitole *Problémy vydávání*. Pro porovnání přikládáme do příloh ukázky rubrik věnujícím se písňovým textům, konkrétně jde o přílohy číslo 15 a 16.

3.1.2.1. 10 REKLAMA A INZERCE

Oproti předchozímu analyzovanému ročníku jsou reklamy pestřejší. Opět se nacházejí na stejném místě, jako v ročníku 18, tedy na stránkách rubriky *Malý oznamovatel*, ovšem jsou graficky jasně odlišeny. Kromě opakujících se oprav hudebních nástrojů nalezneme například v čísle 1 reklamu na čepice *brigadyrky*, v čísle 2 jej nahrazuje reklama na Lidovou školu umění, konkrétně pak na obor *Tvorba textu a scénáře*. Někdy se vyskytují pouze opravy hudebních nástrojů. V čísle 4 pak dále vidíme reklamu na pouzdra na uložení gramodesek, v říjnovém vydání pak na kluby videotechniky a digitálních přehrávačů CD. Celá strana je v čísle 3 také vyhrazena reklamě na expozici hudebních nástrojů v Brně. Pokud se na těchto místech obvyklá reklama nenachází, nahrazuje jej ilustrace, o které pojednává speciální kapitola.

Pokračuje také reklama na nové desky nahrávacích společností *Supraphon* a *Panton*. Opět na ½ strany představuje vybrané nejnovější desky. V závěru se dozvídáme (v případě *Pantonu*), že „celou produkci vydavatelství obdržíte buď v prodejnách, nebo přímo ze zásilkové služby Panton. Čiklova 15, 140 00 Praha 4“. (Melodie: časopis, který hraje. 1985, 23(8).)

3.1.2. 2 NOVÉ RUBRIKY

3.1.2.2. 1 Z CESTOVNÍHO BLOKU

Tato rubrika většinou následuje za dvěma tuzemskými portréty, nachází se tedy ve druhé polovině periodika. Obsahuje více článků a není výjimkou, že v každém z nich užívá autor jiný slohový žánr. Nejvíce se zde však objevují reportáže, odtud je pak jasnější pojmenování *Z cestovního bloku*. Často jsou v této rubrice také portréty. Objevuje se v časopise od čísla 3, v pátém čísle nikoli.

3.1.2.2. 2 APRÍL V MELODII

Daná rubrika se z jasných důvodů objevuje pouze v čísle 3. Obsahuje 5 textů na jedné straně periodika a tyto texty bychom mohli označit za frašku. Je jasné, že se jedná o vymyšlený příběh (Bartošek 2001, s. 35, 65), což je jasné již z titulku *Apríl v Melodii*. Jako příklad můžeme uvést toto: „Po loňské a namáhavé sezóně se přejmenovala známá rocková skupina *OK Band* na *K.O. Band*“.
(Melodie: časopis, který hraje. 1985, 23(3).)

3.1.2.2. 3 VOLÁ MEZIMĚSTO

Tato stálá rubrika se nachází na poslední straně periodika a zabírá z ní polovinu. Nejde ji charakterizovat jedním slohovým žánrem, protože někdy se jedná o reportáž a v jiném případě o portrét. Je založena na tom, že daný článek napíše někdo nespádající do klasické redakce. Například hudebník popíše vznik jeho kapely, nebo referuje o proběhlé události. Toto ovšem nefunguje formou dialogu, jak by bylo možné se domnívat z názvu rubriky, ale text je kohezní a nefiguruje v něm žádná osoba, která by daného člověka zpovídala.

3.1.2.3 NEZAŘADITELNÉ TEXTY

3.1.2.3.1 1418 DNŮ

Za obtížně zařaditelný považujeme článek *1418 dní*²² z čísla 9. Jeho téma je jednoznačně politické a s hudbou souvisí spíše okrajově. Jeho cílem dle našeho uvážení není informovat, nemá charakter zprávy, obsahuje expresiva, ale není přímo názorově založen. Také jeho rozložení na straně neodpovídá standardům kohezního textu, ovšem má k němu blíže než k textu nekoheznímu. Příkládáme jej v příloze číslo 17.

3.1.2.3.2 OTEVŘENÝ DOPIS JEDNOMU ČESKÉMU PUBLICISTOVI

V tomto případě se nejedná o rubriku, ale pouze o text zveřejněný v čísle 3 na straně 12. Rozhodli jsme se jej zařadit do této analýzy z důvodu obsahové důležitosti pro pochopení poměrů v redakci a vztahů mezi některými redaktory a bývalými redaktory. Také budeme k tomuto dopisu odkazovat v dalších částech práce, takže je pro nás jeho obsah podstatný.

Tento otevřený dopis napsal Petr Žantovský a byl určen Janu Rejžkovi²³, což ale nebylo explicitně řečeno. Na jedné straně časopisu byl tento článek publikován jako redakční pošta. Pojednává o setkání Žantovského a Rejžka, při němž se Rejžek tehdy aktuálního redaktora *Melodie* ptal „kolik mi²⁴ za to moje „vyvádění“ šéfredaktor platí“. (*Melodie*: časopis, který hraje. 1985, 23(3).) Další pokračování článku je především obhajobou práce Žantovského. Dále pak označuje Rejžkovo psaní za „z mnoha stran obklopené hluchým balastem thymolinových hvězdiček, jež nepřežily stejně jako jejich pendanty v kterékoli době svůj třebaš bleskový start. (tamtéž) Dále pak píše o neúčinnosti tiché stávky, čímž odkazuje na odchod celé redakce (viz

²² Ve velkém kontrastu je po tomto článku následující portrét Paula McCartneyho, a to především ve smyslu kultury východu a západu.

²³ Toto tvrzení poskytl Petar Zapletal v redakční poště v čísle 7 z roku 1990

²⁴ Petrovi Žantovskému

výše). Podle něj si Rejžek staví ulitu a budoucnost se bez něj klidně obejde, pokud ji sám nepřesvědčí o opaku. (tamtéž) „Vždycky se totiž najde tucet jiných, kteří mají chuť a odvalu, kterou Vy jste v sobě zapřel a pozamykal“ (tamtéž)

Jak již bylo řečeno v úvodu této podkapitoly, k tomuto dopisu se v práci později vracíme, a proto pokládáme za nutné jej zde popsat.

3.1.3 ROČNÍK 28

3.1.3.1 PROMĚNA STÁLÝCH RUBRIK

3.1.3.1.1 PRVNÍ STRANA

Za první stranu pokládáme první číslovanou stranu, tedy tu následující po titulní a fotografické straně. V její koncepci můžeme pozorovat výrazné změny, které ji odlišují od obou předchozích ročníků. V první řadě na ní najdeme obsah, jenž ani ročník 18 ani 23 neobsahoval. Nereferuje o všech článcích v periodiku, ale vybírá ty nejvýznamnější, má titulek *Z Melodie*. Hned vzápětí na něj navazuje rubrika *Do Melodie*, poukazuje na témata, kterými se bude zabývat následující číslo. Dále je součástí tiráž. Ta dříve mívala místo na zadní straně společně s fotkami (ročník 23) či předposlední (ročník 18) společně se sondou a dalšími rubrikami. V levém horním rohu se nachází zmenšená fotografie, která bude v následujícím čísle na titulní straně, společně s informacemi o autorovi snímku.

Dále má zde také své místo *Výrok k zapamatování*. Ten obsahuje pouze jedinou citaci významné osobnosti k aktuálnímu dění. Jde například o novináře, politiky, umělce a podobně.

Pod výrokem začíná rubrika *Výročí*. Zahrnuli jsme ji do analýzy i přes to, že má spíše nekohezní charakter, a to z toho důvodu, že nám připadají vybírání hudebníci do této rubriky jako směřodatní v tom smyslu, že i na této rubrice může být zřetelné, zda a jakým hudebníkům a žánrům byl dáván přednost.

Cílem rubriky je informovat o výročích, tedy například narozeninách, výročích úmrtí apod. Tato rubrika funguje ve spojení s daným měsícem, tedy například v třetím (březnovém) čísle se čtenáři dozví, kdo z hudebníků, ale také textařů či skladatelů, má v daném měsíci narozeniny a také se dočtou přesné datum, protože tyto informace jsou řazeny postupně od začátku měsíce do konce.

Tato rubrika zabírá z první strany asi jednu čtvrtinu a počet interpretů, o nichž referuje, se postupem času mění. V prvním čísle jde například o 25 umělců a později toto číslo klesá. Tento výše nastíněný obsah nahradil dřívější úvodník a v případě ročníku 23 písňové texty.

3.1.3.1. 1 NOVINKY

Novinky se v tomto ročníku nacházejí mimo rubriky *Z domova* a *Ze světa* spíše výjimečně. Důvodem může být vznik časopisu *Rock & Pop*, který vycházel jednou týdně a měl tak lepší časové podmínky pro zveřejňování aktuálních informací. Proto od nich *Melodie* začala postupně upouštět a zaměřovala se více na obsáhlejší články.

3.1.3.1. 2 Z DOMOVA A ZE SVĚTA

Tyto původně převážně zpravodajské rubriky nyní zabírají 2-4 strany a nově obsahují také podrubriky.

Kromě zpráv v základní podobě zde, ve zprávách z domova, nyní najdeme také zpravodajskou fotografii s popiskem, sloupek Jiřího Černého *Načerno* (pouze čísla 1-4, poté odešel autor do časopisu *Rock & Pop*), ale také kratší reportáže z hudebních akcí s názvem *Koncert*. Součástí jsou také nejrůznější žebříčky a hitparády. V číslech 1-4 se v domácích zprávách objevují také podrubriky *Jedním dechem*, kde šlo především o poukazování na souvislosti mezi hudbou a politikou při událostech kolem listopadu 1989 a *Na ranveji*, což je portrét vybrané tuzemské kapely. Dále se pak objevovala rubrika *Film* či *Televize* obsahující taktéž krátké recenze.

Společně s reportážemi postupně začaly tyto žánry tvořit dané rubriky z velké většiny. V obou rubrikách obecně přibývá fotografií na úkor textu. Rubriky již nejsou složeny z velkého množství kratších zpráv, jako tomu bylo zejména v ročníku 18, ale nyní se skládají z delších textů, a proto jejich počet klesá.

V případě zpráv ze světa se rubrika v průběhu ročníku proměňovala. V číslech 1-4 se vyskytuje, ovšem v číslech 5 a 6 nikoli. Poté se opět vrací, a to až do konce ročníku. Počet zpráv v těchto rubrikách se mění a postupem času klesá. V prvním čísle například najdeme v rubrice *Ze světa* 22 zpráv, v sedmém již pouze 4 zprávy a ve dvanáctém tři, jak lze vidět v příložených tabulkách. Předpokládáme, že tato tendence souvisí, jak jsme již probírali výše, se změnou koncepce poskytování novinek, které převzal po *Melodii Rock & Pop*.

3.1.3.1. 3 PORTRÉTY

Z portrétů stojí za pozornost v tomto ročníku třídílný seriál, který pojednává o životě folkového muzikanta Jaroslava Hutky.

Dále je zajímavý ne tak obsahem, jako úvodem, portrét Johna Lennona z prosincového čísla. Zde autor Tomáš Ondrášek popisuje, proč nebyl jako pořad o výše jmenovaném hudebníkovi doporučen k veřejné produkci. Bylo mu řečeno, že „Lennon nezaujal ve své tvorbě žádné pozitivní stanovisko, neusiloval o svrnutí kapitalismu a jeho přístup k životu by mohl doposud názorově nevyhraněnou mládež nepříznivě ovlivnit.“ (Melodie: časopis, který hraje. 1990, 28 (12).) Tento úvod a mnoho dalších dokládá, jakým způsobem byli hudebníci do roku 1989 v tuzemsku vybíráni jako „vhodní“ či „nevhodní“ pro prezentaci ve společnosti.

3.1.3.1. 4 ROZHOVORY

Podoba rozhovorů se s časem nijakým zvláštním způsobem nemění. V daném ročníku je zajímavým momentem rozhovor na pokračování s Georgem Harrisonem. Tento rozhovor byl

přeložen z angličtiny a původně jej s umělcem vedl Mukunda Góswami, Harrisonův přítel. Tento rozhovor vyšel v číslech 11 a 12 a pokračuje dále do ročníku 29.

3.1.3.1. 5 RECENZE

V jedenáctém čísle se v recenzích poprvé dostává prostor také CD nosičům, kromě klasických vinylových desek. Chybí recenze řazené dle autorů vycházející přímo z žebříčků. Nyní opět v úvodu recenze informuje o názvu alba, seznamu skladeb a součástí je také fotografie obalu desky. Autoři v recenzích představují své názory na dané dílo, případně jej dávají do kontextu a srovnávají s další tvorbou umělce či případně s tvorbou umělců jiných.

3.1.3.1. 6 REPORTÁŽE

Reportáže nyní zaujímají své místo také v rubrikách, do nichž v minulosti nepatřily, tedy jak už jsme zmiňovali výše, například *Z domova a Ze světa*. V tomto typu článků se autor snaží čtenáři vylíčit konkrétní událost s důrazem na detaily, snaží se předat své pocity a zprostředkovat slovy co nejvěrnější obraz ve většině případů koncertu, vystoupení či festivalu.

3.1.3.1. 7 JAK JÁ TO SLYŠÍM

Jak lze vidět z předchozího textu, tato rubrika se objevuje ve všech zkoumaných ročnících a je stálíci časopisu. Opět „si neklade za cíl přinášet připravenou (...) kritiku, ale zachycuje pouze bezprostřední (...) pocity naslouchajícího.“ (Melodie: časopis, který hraje. 1990, 28 (10).) Jak jsme již popsali dříve, respondentovi redaktor přehraje určitou píseň, přičemž zpovídaný neví, o jakého umělce se jedná a musí na tuto nahrávku bezprostředně reagovat, sdělit svůj názor na ni a podobně.

3.1.3.1. 8 TEXTY PÍSNÍ

Texty písní se v periodiku nacházejí v druhé polovině, hned za rubrikou *Na co hraju?* a opět je složen z textů nových i starších. Zabírá 1/2-3/4 strany. V sedmém čísle se objevuje překlad písně z angličtiny.

3.1.3.1. 9 REKLAMA A INZERCE

Až do šestého čísla se v periodiku neobjevují vůbec žádné reklamy. V sedmém čísle se v rámci rubriky „*Malý oznamovatel*“ ovšem objevuje graficky oddělená reklama na koncové zesilovače *Mosfet*, která se v periodiku objevuje až do předposledního čísla. V devátém čísle se společně s nimi objevuje na stejném místě také reklama na další podobná zařízení od jiné firmy, jako jsou reproduktory kompenzátory a jiné.

V listopadovém čísle se objevuje reklama na od roku 1991 vycházející časopis *Folk & Country* společně s formulářem na objednávku jeho předplatného. V prosincovém vydání se na poslední straně objevuje reklama na zásilkovou službu *Šafrán*, také s objednávacím formulářem.

3.1.3.1. 10 POPULÁRNĚ NAUČNÉ

Mezi populárně naučné patřila dvoudílná série článků *Hudba v krajích*. Ta se vyskytovala v čísle 1 a 2. První díl pojednával o hudebních ze Severomoravského kraje, druhý o Východních Čechách. Cílem seriálu bylo přiblížit mimopražské umělce.

Stálejší charakter měla rubrika *Na co hraju*. Ta zabírala 1/4–1/2 stránky a nacházela se vždy před rubrikou s písňovými texty, tedy v druhé části periodika. Vybraná osobnost v článku představuje svůj nástroj, na který hraje v rámci kapely. Zmiňuje, o jaký jde model, značku, zda používá nějaké doplňující komponenty, uvádí výhody a nevýhody a tak dále.

Rubrika *Chcete zpívat pop?* se v periodiku objevuje od šestého čísla. Jde o výňatky z „pěvecko-instruktážní“ (Melodie: časopis, který hraje. 1990, 28 (5).) knihy s podtitulem „Rady zpěvákům

u mikrofonu“ (tamtéž) od pěveckého pedagoga Lea Jehneho. Postupně radí mladým umělcům, jak se zpěvem začít, provází je technikami, cviky i ujasňuje pojmy v této oblasti.

Tento typ článků se nacházel v ročníku 18, o pět let později v periodiku chyběl, či byl zahrnut pod samostatnou rubriku a samostatně v obsahu nefiguroval. Nyní se opět objevuje.

3.1.3. 2 NOVÉ RUBRIKY

3.1.3.2. 1 JAK TO BYLO S MELODIÍ

Tato rubrika začala v *Melodii* vycházet od čísla 5, pokračovala v číslech 6, 8, 9 a 10. Šlo tedy o sérii celkem pěti článků, které osvětlovaly poměry v redakci v letech převážně v letech 1984 až 1987. Navíc přiřazujeme do této rubriky článek z redakční pošty z čísla 7/1990, protože s tématem úzce souvisí.

V prvním článku Petara Zapletala jsou tématem především nejdůležitější data, která ovlivnila chod časopisu v průběhu času. Zvláště pak zmiňuje zrušení *Aktualit Melodie* v roce 1970 a v návaznosti na tuto skutečnost pokračuje takto: „Pokusů zabránit Titzlově redakci (...) v práci bylo několik, než v roce 1983 vyvrcholily dvěma akcemi (...): první spustilo *Rudé právo*²⁵ článkem jakéhosi Jana Krýzla (...). Na Krýzlův útok reagovala tehdy (...) trojice publicistů (Ivan Poledňák, Lubomír Dorůžka a Petar Zapletal) polemickým článkem v časopise KSC *Tribuna*.“ (Melodie: časopis, který hraje. 1990, 28(5).) Poté vedení periodika dle článku čelilo kritice, že časopis příliš informuje o západní scéně. (tamtéž) Proto si nechalo zpracovat materiál, z něhož vyplynulo, že například „ve srovnání s týdeníkem *Svazramu Svět motorů* přináší informací ze Západu podstatně méně.“ (tamtéž)

V tomto textu se také mluví o tlaku na členy redakce, o překážkách v práci ze strany vydavatelství i odchodu autorů do jiných redakcí. Dále zmiňuje šéfredaktora od roku 1984,

²⁵ V Rudém právu vyšel v roce 1983 článek *Prevít rock a my*

tedy Miroslava Kratochvíla a dodává, že v té době mohli do časopisu psát „jenom ti, kdo se konformně ztotožnili se stanovisky její šéfa“. (Melodie: časopis, který hraje. 1990, 28(5).) Za zajímavý pokládáme i fakt, že *Melodie* vycházela s tříměsíčními dodacími lhůtami.

V šestém čísle roku 1990, tedy v druhém článku ze série, se čtenáři dozvěděli, jaký pohled měl na věci Jaromír Tůma. Popisuje situaci, kdy potkal v obchodě Miroslava Kratochvíla. „Dostal za úkol „normalizovat“ jeden z posledních časopisů, který se tomu vzpíral, který měl u čtenářů čistý štít. (...) Také mi to v nových poměrech, kdy na dřívějších tabu houby záleží, potvrdil. (...) Jmenoval dva lidi, kteří usilovali o změny v *Melodii* – pracovníka oddělení kultury ÚV KSČ Ludřka Vařbucht²⁶ a bývalého ředitele nakladatelství *Panorama* Františka Hanzlíka. (...) Nechtěli redakci rozehnat, ale nastolit v ní poslušnost a respekt, který prý její vedoucí Stanislav Titzl u svých redaktorů Čestmíra Klose a Františka Horáčka postrádal, anebo nevyžadoval.“ (Melodie: časopis, který hraje. 1990, 28(6).) Dále Tůmu zajímalo, zda existoval nějaký seznam zakázaných autorů. Z osobních důvodů na něm byl dle Kratochvíla Jiří Černý a „Luděk Vařbuchtá žádal exkomunikaci Jana Rejžka“. (tamtéž)

Třetí díl seriálu spadá tentokrát do rubriky *Redakční pošta* a otiskuje dopisy čtenářů, které redaktori *Melodie* našli v kanceláři. Tyto dopisy pocházejí z let, kdy *Melodii* vedl Miroslav Kratochvíl. Obsahy některých z nich zmiňujeme výše v kapitole *Počet předplatitelů*.

V rámci redakční pošty z čísla 7 odpověděl Petar Zapletal Petrovi Žantovskému na jeho žádost o práci redaktora v *Melodii* otevřeným dopisem, v němž se vrací k *Otevřenému dopisu jednomu českému publicistovi*²⁷, který Žantovskému vyšel ve třetím čísle z roku 1985 právě v *Melodii* (viz výše). Zapletal na něj reaguje mimo jiné takto „Jan Rejžek a všichni ostatní autoři *Melodie* přestali do ní psát proto, že zásadně nesouhlasili s totální výměnou obsazení redakce a zejména

²⁶O Ludřku Vařbuchtovi jsme se již zmiňovali výše, a to v souvislosti s článkem následujícím po úvodníku z čísla 1 z roku 1980, kde byl citován.

²⁷ Obsah tohoto dopisu jsme zmiňovali výše, byl adresován Janu Rejžkovi

s tím, že do nové redakce přišli lidé bez potřebné odborné kvalifikace“ (Melodie: časopis, který hraje. 1990, 28(7).)

O tomto dopise pojednává také další díl rubriky *Jak to bylo s Melodií* z devátého čísla. V roce 1985 na něj chtěl reagovat také Jiří Černý a zaslal svou odpověď do redakce, ta ovšem nebyla otištěna. Poprvé ji otiskly *Lidové noviny* v létě 1988 a nyní je v celém znění otištěn právě také v *Melodii* 9/1990. Zde Černý s původním dopisem důrazně nesouhlasí.

Pro desáté číslo napsal text do této rubriky bývalý šéfredaktor Lubomír Dorůžka. Na rozdíl od přechozích článků, které zabíraly dva až čtyři sloupce, tedy nejvýše jednu stranu, tento zabírá strany dvě, tedy osm sloupců. Jeho titulek zní *Lépe sedět v čele nežli v base* a jde o upravený přepis Dorůžkova referátu na semináři hudebních kritiků a publicistů v oblasti populární hudby a jazzu. V úvodu se autor zabývá morálními otázkami a uvažuje nad mírou participace každého občana v předchozím politickém režimu. V druhé části se vrací k *Melodii* a době, kdy ji vedl. Uvádí, že jeho „cílem bylo udělat u nás solidní časopis po vzoru nějakého *Melody Makeru*“ (Melodie: časopis, který hraje. 1990, 28(10).) To se podle něj dařilo až do roku 1971, kdy vydavatelství *Orbis* dostalo vysokou pokutu za rozhovor Čestmíra Kubíka s Waldemarem Matuškou a následně bylo Dorůžkovi předloženo, že bude muset fungovat nikoliv jako redaktor, ale jako cenzor. Toto nepřijal a z *Melodie* odešel. V závěru dodává, že velice vítá novou možnost vyjadřovat své názory a jejich pluralitu. (tamtéž)

3.1.3.2. 2 *JAK TO VIDÍM*

Tato rubrika spojuje více slohových žánrů dohromady a v periodiku nemá své stálé místo. Některé texty obsahují prvky úvahového textu, může se také jednat o článek populárně naučný. Ale například v čísle 8 jde o rozhovor s pořadatelem festivalu Porta, ale v 11 také reportáž. Tato rubrika je tedy žánrově různorodá.

Pod *Jak to vidím* se občas řadila také rubrika *Jak to bylo s Melodií*, ovšem z důvodů důležitosti obsahu jsme jí věnovali kapitolu samostatnou, viz výše.

3.1.3.2. 3 CO MÁM NA SRDCI

Rubrika byla zařazena v číslech 8 a 9 na poslední číslované straně periodika. Opět není z pohledu slohových žánrů jednotná, najdeme zde reportáže, krátké recenze i úvahu. Později ji nahrazuje žebříček, inzerce, ilustrace a další útvary. Ve většině případů lze říci, že se jedná o publicistické typy textů. Objevuje se zde však také text, a to v čísle 10, v němž dva redaktoři vzpomínají na bývalého šéfredaktora Stanislava Titzla, který v dané době zemřel.

3.1.3.2. 4 REDAKČNÍ INFORMACE

Do této kategorie řadíme články, které se týkají chodu redakce. V daném ročníku jde například o krátké zprávy, které informují čtenáře o nesrovnalostech v přechozích číslech. Příkladem může být zpráva, ve které se redakce omlouvá za to, že s osobností z titulní strany (Jitkou Molavcovou) nebyl v daném čísle vydán plánovaný rozhovor, protože jej ve čtrnáctidenní lhůtě nestihli připravit, a titulní strana tedy nesouvisela s žádným článkem uvnitř. Obdobným případem je také číslo 8. Na obálce je kapela Precedens, ovšem uvnitř není žádný související článek. Redakce hodlala tyto resty zařadit v závěrečném čísle celého ročníku.

3.1. 4 SHRNU TÍ

Ze stálých rubrik prošla největší proměnou první číslovaná strana. V ročníku 18 na první straně figuruje úvodník a také zde začíná vícestránkový populárně naučný článek. V roce 1985 tyto útvary nahrazuje písňový text doplněný o fotografii. O pět let později první stranu zaplňuje hned několik podrubrik, jako například seznam výročí, která se uskuteční v daném měsíci, ale také obsah, informace o titulní straně dalšího čísla a další.

Poměrně velkou změnou prošly také rubriky *Z domova* a *Ze světa*. V ročníku 18 se zde vyskytovaly téměř výhradně pouze krátké zprávy ve velkém množství. Oproti tomu ročník 23 obsahoval v těchto rubrikách méně delších textů a v některých číslech se některá z rubrik nevyskytovala vůbec. V roce 1990 se rubrika z domova skládala z dílčích podrubrik. Příkladem může být sloupek *Načerno*, ale také *Koncert* či *Film*. Slohově byla tedy tato rubrika pestřejší a objevovaly se zde kromě zpravodajských typů textů také publicistické.

Pokud se zaměříme na frekvencovanost jednotlivých rubrik, v ročníku 23 se rapidně zvedl počet písňových textů a zabíraly také v periodiku daleko větší prostor – byly například doplněny fotografiemi a nezdědka zaplňovaly celou stranu. Naopak počet novinek se mezi čísly 18 a 23 snižuje a krátké zprávy nezaplňují volná místa na stránkách.

Naopak nejstálější charakter mají v tomto ohledu rozhovory či portréty a ve všech třech ročnících se pravidelně vyskytuje rubrika *Jak to slyším*.

3.2 ANALÝZA HUDEBNÍCH ŽÁNŘŮ A PŮVODU UMĚLCŮ

Jak už jsme zmiňovali v kapitole věnující se metodologii, druhým parametrem, podle něž dělíme články v *Melodii*, jsou pro nás hudební žánry, o nichž referuje. Pokud nebude článek spadat do žádné z kategorií či nebude referovat o žádném konkrétním žánru, anebo více žánrech naráz, zařadíme jej do kategorie *obecný*²⁸. Také vytvoříme kategorii *redakční informace*, do níž budeme zařazovat texty, které se věnují chodu redakce a případným změnám v ní a dále kategorii *politika*, do níž řadíme texty zabývající se politickými záležitostmi a kategorii *technologie*, která seskupuje texty referující o technických novinkách v oblasti výroby gramofonových desek, reproduktorů a podobně.

²⁸ V příložených tabulkách jej naleznete pod pojmem *mix*

Zastoupení poměru tuzemských a zahraničních hudebníků můžeme ilustrovat nejen na obsahu jednotlivých článků, ale také osobnostech, které jsou zobrazeny na titulních stranách. Z analýzy vyplyne, jaký dostávaly v rámci ročníků dané kategorie prostor.

Umělce budeme rozdělovat do pěti základních kategorií – umělci zahraniční a tuzemští, umělci ze zemí takzvaného východního bloku a ve čtvrtém případě umělci spadající mimo východní blok. Jako doplňující kategorii vymezujeme oddíl článků obecných, které nereferejí o konkrétním hudebníkovi či kapele, a proto jej nelze zařadit do žádné z kategorií, či referují zároveň o více umělcích z různých zemí.

V první kategorii půjde o hudebníky tuzemské, mezi něž budeme v našem případě zařazovat ty, kteří jsou občany tehdejší Československé socialistické republiky, případně Československé federativní republiky²⁹ a České a Slovenské Federativní Republiky³⁰, pokud jde o ročník 28 z roku 1990.

Do druhé kategorie budeme řadit umělce zahraniční, tedy všechny, kteří nebyli občany zemí výše zmíněných, to znamená Československé socialistické republiky, případně Československé federativní republiky³¹ a České a Slovenské Federativní Republiky.

Třetí kategorie bude obsahovat umělce spadající do zemí východního bloku³², čtvrtá pak hudebníky patřící do zemí mimo východní blok. Tyto dvě kategorie budeme užívat v případě všech čísel, a to i přes fakt, že náš stát v roce 1990 (tedy době ročníku 28) již nebyl součástí východního bloku. V zařazování do kategorie budeme pokračovat z konkrétních důvodů. Ve výsledcích zjistíme, jakým způsobem se proměnila četnost referování o umělcích z v době ročníku 28 už bývalého východního bloku.

²⁹ Existovala od 29. března 1990 do 22. dubna 1990

³⁰ Existovala od 23. dubna 1990 do 31. prosince 1992

³¹ Existovala od 29. března 1990 do 22. dubna 1990

³² Za země východního bloku považujeme Sovětský svaz, Polsko, NDR, ČSR, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko a Jugoslávii, tedy země, které byly součástí východního bloku mezi zkoumanými lety 1980-1989

Jak z daného rozdělení vyplývá, jde spíše o rozdělení na hlavní skupiny s podskupinami. Daný článek³³ tedy budeme řadit vždy do obou hlavních skupin a pouze rozlišíme, zda patří do jedné či druhé kategorie. Tyto kategorie se, jak je jasné z vymezení, navzájem vylučují.

Hlavním kritériem zařazení do dané kategorie je pro nás vždy předmět zájmu. Pokud jde tedy například o vystoupení tuzemské kapely v zahraničí, zařazujeme tento článek do kategorie mezi tuzemská témata. V případě, že se článek zabývá zprávou obecnějšího charakteru, ale stále referuje o tuzemském dění, například politickém, opět jej zařazujeme do stejné kategorie, jako v předchozím případě. Příkladem mohou být například festivaly a soutěže vyzývající k účasti tuzemské umělce apod. Pokud jde ale například o *Dny Moskvy v Praze*, vystupující umělci převyšují místo konání, tím pádem se tento článek dostane mezi zahraniční témata. Stejným případem je i článek o vystupujících na *Bratislavské lyře*. Všechny zmíněné osoby jsou ze zahraničí a článek nerefereje předně o festivalu, ale o vystupujících, tím pádem půjde o zahraniční kategorii.³⁴

Pokud se jedná o spolupráci tuzemských umělců či firem se zemí například ze Sovětského svazu, řadíme tento článek mezi obecné, neboť jej nelze jednoznačně zařadit mezi tuzemská, nebo zahraniční téma.

Vzhledem k tomu, že struktura časopisu není stálá a ani všechny rubriky se neobjevují ve všech číslech jednoho ročníku, vytvořili jsme v tabulkách pro přehlednost vedle rubrik stálějšího charakteru také skupiny článků na základě jejich slohového žánru.

Analyzovali jsme všechnen obsah všech článků vybraných ročníků. Ovšem některé rubriky nepokládáme v tomto směru za směrodatné a v této části je z analýzy vyřazujeme. Těmito útvary jsou *Jak to bylo s Melodií*, *redakční informace a pošta*, *úvaha*, *článek následující*

³³ Pod pojmem článek rozumíme obsahově i graficky uzavřenou textovou jednotku

³⁴ K tématu takto přistupujeme z důvodu, že naše analýza se snaží podat obraz o umělcích v Melodii, ne tolik obraz o poměru zahraničních a tuzemských témat

po úvodníku, *April v Melodii*³⁵, *první strana*³⁶, *Malý oznamovatel* a všechny články anketního a úvodníkového typu. Tyto útvary považujeme ve většině případů za přínosné svým obsahem, ovšem jejich zařazení do kategorií je obtížné, protože převážně nepojednávají o konkrétnějších umělcích či žánrech a jejich charakter je velice široký a obecný. Jak již bylo zmíněno, z hlediska obsahu pro nás byly ale tyto útvary přínosné (kromě *Malého oznamovatele* a *redakční pošty*³⁷), a proto jsme jim věnovali samostatné kapitoly výše.

Výsledná čísla vyplývající z naší analýzy rozdělená dle ročníků i čísel přikládáme v přílohách této práce, a proto považujeme za vhodné se zabývat především znatelnými změnami mezi ročníky a ty, které mají konstantnější podobu, rozebírat méně, neboť je vše dohledatelné v konkrétních tabulkách (viz tabulka 1). Za dílčí a zásadní informace nepovažujeme ani tak menší změny mezi jednotlivými čísly, ale mezi právě mezi třemi zvolenými ročníky.

3.2.1 ROČNÍK 18

3.2.1.1 TITULNÍ A ZÁVĚREČNÁ STRANA

V první řadě se zaměříme na titulní strany ročníku 18. Z analýzy vyplývá, že se na ní objevilo 12 tuzemských hudebníků a žádný zahraniční interpret, tím pádem je všechny můžeme zařadit také do kategorie umělců východního bloku.

Na zadní straně se objevují výhradně osobnosti ze zahraničí, a to v poměru 4 pocházejících ze zemí východního bloku a 8 mimo východní blok.

Z těchto dat můžeme vyvodit, že tuzemští umělci dostávali rozhodně větší prostor, pokud jde o titulní strany. Pokud dáme tato čísla do souvislosti se zadní obálkou, je jasné, že toto rozložení nebylo nahodilé a také například to, že se na titulní straně neobjevují žádní zahraniční umělci,

³⁵ Vyšel pouze v jednom čísle

³⁶ Charakter této strany je v ročníku 28 nekohezní, proto jsme z něj pro analýzu vyčlenili pouze rubriku *Výročí*

³⁷ Obě tyto rubriky se objevují ve všech ročnících, ovšem pro naši analýzu nemají výpovědní hodnotu

není způsobeno nedostatkem fotografií. Ovšem pokud redakce vytvořila koncept, kdy na titulní straně budou umělci tuzemští a na zadní straně zahraniční, můžeme tuto strategii hodnotit jako poměrně vyváženou, ovšem mělo by docházet k řazení poloviny tuzemských a poloviny zahraničních interpretů v rámci titulní strany.

Otázkou zůstává, zda redakce nevyhodnotila, že čísla s tuzemskými umělci na obálce se prodávají lépe než naopak. Vzhledem k tomu, že se nám nepodařilo dohledat data o nákladu a prodeji, nemůžeme tuto otázku jednoznačně vyhodnotit.

V rámci zadní strany můžeme říct, že pokud jde o vyváženost mezi interprety pocházejícími z východního bloku a mimo něj, objevuje se zde více interpretů pocházejících ze zemí mimo východní blok, což je vzhledem k dobovému i mediálnímu kontextu zajímavý fakt.

Pokud nahlédneme do tabulek a zaměříme se na žánry, které interpreti hráli, je tento ročník na titulních stranách pestrý. Můžeme zde na dvanácti obálcích najít zástupce sedmi různých hudebních žánrů, z toho čtyřikrát rock, dvakrát jazz, v témže množství folk rock a po jednom od pop rocku, country, nové vlny a big bandu. Zde tedy vidíme, že převažuje rock a jeho spojení s folkem a popem.

Podobně je na tom i zadní strana. Nejvíce interpretů, tedy čtyři, hráli rock, tři směr popu a rocku, dva čistě pop a po jednom se objevil jazz, soul a folk. Zde tedy dostává největší prostor opět rock a hned vzápětí pop jakožto žánry více mainstreamové.

3.2.1. 1 OBSAH

V roce 1980 referovalo periodikum o 718 tuzemských interpretech, 394 zahraničních a 33 případů bylo smíšených, tedy v něm figurovali tuzemští i zahraniční umělci zároveň. Celkem vyšlo v ročníku 1 145 článků, které jsme podrobili analýze. Pokud se zaměříme na původ interpretů, v 846 případech pocházeli ze země východního bloku. Pokud ovšem od toho

čísla odečteme tuzemské, zjistíme, že ze všech zahraničních interpretů pocházelo 128 ze země východního bloku, ovšem 266 nikoli. Z těchto čísel je tedy jasné, že tuzemští umělci v ročníku sice převládali, ale v rámci zahraničních umělců dostali větší prostor interpreti ze zemí mimo východní blok.

V případě žánrů v článcích nejčastěji figuroval rock, a to v 282 případech. Následoval jej pop s 234 výskyty a za ním jazz v 222 textech. Velký prostor také zabíraly články, které referovaly o směsici žánrů, přesněji šlo o 106 článků. Dále 51 textů referovalo o country hudbě a objevovaly také žánry kombinované, například pop rock či jazz rock a stejně tak filmová či scénická hudba. Pokud jde o hudbu mimo střední proud, nová vlna se objevila sedmkrát, dvakrát metal a po jednom punk a punk rock.

Pokud se zaměříme na jednotlivé rubriky v ročníku, ve většině případů ve výsledcích vidíme, že odrážejí tento výše popsáný trend, v němž převládají tuzemští umělci a v případě zahraničních převažují ti, kteří nepocházejí ze země východního bloku. Výjimkou jsou však například rozhovory, při nichž je jasná jazyková komunikační bariéra, a proto zde najdeme daleko vyšší počet interpretů tuzemských. V rubrice *Ze světa* jsme v tomto ročníku zaznamenali poměrně velký rozdíl mezi zastoupením interpretů východního bloku a druhé skupiny. Převládali umělci pocházející ze zemí mimo východní blok, což koresponduje s předchozími obecnými výroky, ovšem v tomto případě převažují s 210 výskyty proti 89. Další rubrikou, kterou chceme jednotlivě zmínit, jsou reklamy na LP a SP desky, v nichž se nacházelo 105 tuzemských a pouze 8 zahraničních interpretů, přičemž všichni pocházeli ze zemí východního bloku. Také zde nepřevažoval rock ani jazz, ale v 36 případech šlo o pop, za nímž následuje šestnáctkrát rock a třináctkrát jazz. V písňových textech se vyskytovali pouze tuzemští umělci, přičemž převládal blues rock a country. V recenzních rubrikách zásadně převládají tuzemští umělci, a to ve 176 případech, pouze v osmi jde o zahraniční, z nichž 6 patří

do zemí mimo východní blok a dva naopak. Nejvíce převládá pop s 68 recenzemi, 51 má v ročníku rock a na třetím místě je 25 recenzí o jazzu, další žánry se objevují minimálně.

3.2.2 ROČNÍK 23

3.2.2.1 TITULNÍ A ZÁVĚREČNÁ STRANA

V roce 1985 redakce pod Miroslavem Kratochvílem vydala také dvanáct čísel s titulními stranami, na nichž byl vždy tuzemský interpret, takže je opět všechny řadíme do východního bloku.

Rozmanitost hudebních žánrů byla značně omezenější. Ze všech čísel byl na titulní straně sedmkrát interpret hrající pop a poté přichází pouze dvakrát jazz, dvakrát rock a jeden hrající soft rock.

Tento fakt můžeme vztáhnout na předchozí výroky o tom, že měla být *Melodie* pod vedením tohoto šéfredaktora normalizována, tím pádem se méně zaměřovala na alternativní kulturu (o které jsme psali výše), jako byla například nová vlna, která v ročníku 18 byla na jedné straně, či rocková scéna, která tehdy dostala ze všech žánrů na titulní straně největší prostor. Můžeme také vyloučit jako důsledek snížení těchto čísel úpadek zájmu o rockovou hudbu v dané době.

Zadní strana v tomto ročníku tradičně obsahovala dvě fotografie, to tedy činí celkem 24 fotografií na tomto místě. Poměr tuzemských a zahraničních umělců byl zde vyvážený, tedy 12 na 12, ale velice převažovali umělci pocházející z východního bloku, a to se sedmnácti fotografiemi. Nejvíce se objevovali umělci popoví, a to v celkem osmi případech, pětkrát rockoví, třikrát jazzoví, dvakrát umělci *Nové vlny*, dvakrát zpívající šanson a po jednom se dále objevuje synth pop, elektronická hudba, klasická, a pop rock.

Z těchto dat jasně vyplývá, že země východního bloku dostávaly větší prostor než země mimo něj. Co se týče žánru, opět jsou nejvíce zastoupeni umělci vytvářející popovou hudbu. Tato data

společně s výše zmíněnými týkající se titulní strany ukazují, že v daném ročníku byl největší prostor v rámci obálky věnován tuzemským popovým umělcům.

3.2.2. 2 OBSAH

V ročníku 23 vyšlo 582 článků, které jsme analyzovali. Opět převládají tuzemští interpreti nad zahraničními, a to v poměru 339 ku 226. Pokud tyto zahraniční rozdělíme, zjistíme, že z nich 102 pocházelo ze země spadající pod východní blok a 134 nikoli. Zde opět převažuje druhá skupina, ovšem rozdíl se daleko nižší, než v předchozím analyzovaném ročníku a nesmíme zapomenout na fakt, jakou část světa tvořil východní blok v poměru ke všem zemím světa.

V žánrech vede žebříček rock, a to se 169 výskyty, následovaný 99 texty o popu. S pauzou se jako třetí nejfrekventovanější objevuje v 54 případech jazz a poté také smíšené žánry ve 46 textech. Velký pokles vidíme u country, které se zde objevuje v 17 případech. Pokud jde o nemainstreamové hudební žánry, v případě nové vlny se v ročníku vyskytuje 16 textů o ní, v případě punku stejně jako v ročníku 18 opět pouze jednou, metal zde figuruje devětkrát. Dále se v žebříčku také šestadvacetkrát vyskytuje folk a o jeden text více má pop rock.

Pokud se zaměříme na rubriky samostatně a vyzdvihneme ty, které nekopírují výše zmíněný trend, tak například písňové texty byly ve všech případech kromě jediného od tuzemských autorů, přičemž převládal rock následovaný folkem a dalšími, méně početnými žánry. V rubrice *Ze světa* pozorujeme rozdíl oproti předchozímu ročníku v poměru zahraničních interpretů pocházejících ze zemí východního bloku a ostatních – je zde naprosto vyvážený. V rámci recenzních rubrik se až na jednu výjimku objevují pouze nahrávky tuzemských umělců a ve všech případech reklam na novinky nahrávacích společností jde o tuzemské autory. Rubrika *Galaxie čili Mléčná dráha dráha* je čistě zahraniční a všichni umělci navíc pocházejí ze země mimo východní blok. Nejrozšířenější byl v sedmi případech rock, v jednom případě

šlo o synth pop a dalším o soft rock. Můžeme předpokládat, že tato rubrika měla za úkol vyvažovat převažující tuzemskou tematiku v periodiku.

3.2.3 ROČNÍK 28

3.2.3.1 TITULNÍ A ZÁVĚREČNÁ STRANA

V ročníku 28 z roku 1990 se poprvé na titulní straně objevuje zahraniční interpret patřící do země mimo nyní už bývalý východní blok, a to rocková kapela *The Rolling Stones* v čísle 11. Jsou tak jedinou zahraniční skupinou, která se za celou naši analýzu objevila na titulní straně *Melodie*. Zbytek je i v tomto čísle z tuzemska a řadíme ho tedy do východního bloku.

Zadní strana v tomto ohledu dala prostor devíti zahraničním interpretům, z toho osm pocházelo ze země mimo bývalý východní blok a považujeme za nutné dodat, že se vrátila k formátu pouze jedné fotografie na této straně, celkem jich tedy hodnotíme 12.

Z pohledu žánrů šlo ve čtyřech z dvanácti případů na titulní straně o rockové interprety, přičemž v předchozím hodnoceném ročníku převažovali popoví umělci, a to v sedmi případech. Na zadní straně převažoval opět rock, a to v osmi případech, po jednom pak následuje metal, jazz a další.

Tato proměna v žánru a původu hudebníků je oproti ročníku 23 značná a je zde vidět, jakým způsobem proměna politického režimu zasáhla obsah, tedy v tomto případě spíše obal, časopisu *Melodie*. Musíme také konstatovat, že obal je důležitou částí periodika a pro čtenáře je často rozhodující.

3.2.3.1 OBSAH

V roce 1990 vyšlo v periodiku 902 článků, přičemž 521 z nich referovalo o umělcích z tuzemska. Zahraniční umělci měli zastoupení v 349 případech a zde vidíme největší rozdíl

v poměru těch pocházejících ze zemí východního bloku a mimo něj. Druhá skupina nyní převažuje, a to s 312 výskyty, pouze 37 z této skupiny pocházelo ze zemí tehdy již bývalého východního bloku.

Nejčastěji v článcích figuroval rock, a to v 264 textech. Po něm následuje dlouhá pauza, přičemž na druhém místě je 93 článků o jazzu. Zde si můžeme všimnout, že jeho výskyt opět zásadně narostl. Následuje smíšené žánry s 81 případy a dále pop v 78 textech a folk v 63. Novou vlnu zmiňuje periodikum jednadvacetkrát a u punku zjišťujeme nárůst, a to na 14 textů. V případě metalu jde dokonce o dvaadvacet případů.

Pokud se zaměříme na poměr kategorií v jednotlivých zkoumaných rubrikách, ve *Výročí* poprvé razantně převyšují zahraniční umělci ty tuzemské, konkrétně rubrika referuje o 78 tuzemských umělcích a 160 zahraničních, z nichž pouze 10 pocházelo ze zemí bývalého východního bloku. Velký rozestup registrujeme také v hudebních žánrech, kde jednoznačně vede rock se 69 zprávami, následuje jazz se 34 a dále se zde pak také vyskytuje hudba klasická, v menší míře pop a další žánry. Rubrika *Ze světa* referuje již ze své podstaty především o zahraničních autorech a v případě tohoto ročníku jich šlo o 106, z nichž 24 pocházelo ze zemí bývalého východního bloku a 82 ze zemí mimo něj, z čehož můžeme soudit, že dostávali větší prostor umělci druhé kategorie. V portrétních článcích převažovali interpreti zahraniční v poměru 17 ku 12 a z oněch zahraničních šlo v 16 případech o umělce nespádající do zemí bývalého východního bloku. V recenzích se oproti minulým zkoumaným ročníkům zvedá počet zahraničních nahrávek, a to na 22 (z nichž pouze jednu vytvořil umělec ze země bývalého východního bloku) proti 112 tuzemským.

3.2.4 SROVNÁNÍ ROČNÍKŮ

Pokud dle našich kritérií porovnáme navzájem všechny tři ročníky, dojdeme v první řadě k závěru, že v roce 1985 došlo k zásadnímu propadu celkového počtu článků. V roce 1980 šlo

o 1 145 textů, v roce 1985 o 582 a v roce 1990 o 902 textů. Na těchto číslech vidíme, že v roce 1985 šlo tedy o číslo nejnižší. O této problematice se již výše zmiňoval Jiří Černý a my na tyto faktory upozorňujeme v kapitole *Grafická úprava*, viz dále.

Pokud se zaměříme na interprety pocházející z tuzemska, ve všech ročnících převyšují svým počtem umělce zahraniční, konkrétní čísla naleznete v příložených tabulkách (viz tabulka 1). V roce 1980 bylo 394 interpretů ze zahraničí a z tohoto počtu 128 pocházelo z východního bloku a 266 ze zemí mimo něj. Zde tedy můžeme říci, že sice docházelo k většímu množství referování o tuzemských umělcích, ovšem v rámci zahraničních umělců nedocházelo zřetelně k záměrnému zvyšování referování o umělcích pocházejících z východního bloku. Z těchto čísel můžeme vyvodit, že i přes to, že na redakci Stanislava Titzla vyvíjelo vedení KSČ tlak, aby referovala více o hudbě ze spřátelených lidově-demokratických států, jak jsme zmiňovali výše, na obsahu se tento fakt nepromítl.

V tomto roce byl nejfrekventovanějším žánrem v rock s 282 texty následovaný popem v počtu 234 a jazzem s 222 výskyty. Poměrně velký prostor dostávala také country hudba, která se v ročníku objevila v 51 textech. Pokud se zaměříme na počet interpretů spadající do nové vlny či hrající punk, nalezneme zde nižší čísla. O hudebnících nové vlny vyšlo sedm článků, punk se zde samostatně vyskytuje jednou. Poslední zmiňované žánry pro politický režim příliš přijatelné nebyly (viz kauza *Tribuna*), a proto se v periodiku téměř neobjevují. Oproti tomu rock převládá, což potvrzuje výrok Jiřího Černého, že do roku 1983 psali v *Melodii* „o západní hudbě v Americe a Anglii takřka úplně normálně.“ (Smatana 2018, nečíslováno)

V roce 1985 opět, jak již bylo řečeno, převyšují tuzemští umělci nad zahraničními. Pokud zahraniční rozdělíme, zjistíme, že ročník referuje o 134 umělcích ze zemí nespádajících pod východní blok a naopak o 102 umělcích z východního bloku. Zde tedy také můžeme říci, že nedochází ke zvýhodňování interpretů ze zemí východního bloku, pokud nepočítáme tuzemsko. Ovšem je zde očividný znatelný pokles poměru těchto dvou kategorií, což můžeme připisovat

změnám v obsazení redakce, a především tedy nástupu Miroslava Kratochvíla na post šéfredaktora, jak jsme popisovali výše.

Z pohledu hudebních žánrů má i tentokrát největší zastoupení rock, a to se 169 články. Následovaný je s pauzou popem s 99 výskyty a na třetím místě je opět s pauzou jazz, a to s 54 výskyty. Zde pozorujeme dramatický pokles jazzu, což připisujeme opět změně redakce a také tento fakt spojujeme s kampaní proti jazzu (například zrušení Pražských jazzových dnů, jak jsme popisovali výše), která se odehrávala v první polovině osmdesátých let. Nová vlna se zde vyskytuje v 16 případech, punk opět pouze v jednom.

V roce 1990 vyšlo 521 textů o tuzemských umělcích a 349 o umělcích zahraničních. Při rozdělení zjistíme, že pouze 37 zahraničních umělců z celého ročníku pocházelo z východního bloku a zbytek pocházel ze zemí mimo něj, což můžeme označit za velký skok například oproti minulému hodnocenému ročníku, který byl poměrně vyrovnaný. V devadesátém roce tedy vidíme razantní nárůst zahraničních umělců ze zemí mimo bývalý východní blok. Tento jasně viditelný příklon můžeme jednoznačně připisovat změně režimu.

Z pohledu hudebních žánrů se nejvíce v ročníku opět objevuje rock a výrazně převyšuje ostatní žánry, a to v největším poměru za všechny zkoumané ročníky. V roce 1990 se vyskytuje v 264 případech. Následuje jej jazz s 93 texty. U tohoto žánru tedy pozorujeme opětovný nárůst. Následuje smíšený žánr a s malou prodlevou také pop se 78 články a dále také folk v 63 případech. Umělci nové vlny se zde objevují ve 21 textech a počet výskytu punku se také rapidně zvyšuje, a to na 14 zmínek. Tyto změny můžeme připisovat uvolnění politických poměrů v souvislosti s revolucí v roce 1989.

3.3 GRAFICKÁ ÚPRAVA

Jak již bylo zmíněno výše, v rámci grafické úpravy budeme zkoumat metody zvýrazňování, užívání tučného písma či jiného vytýkání, také fotografie a použití ilustrací.

3.3. 1 Ročník 18

3.3.1. 1 Titulní a zadní strana

Většinu titulní strany zabírá fotografie tištěná vždy v černobílé barvě. Stejnou formu mají i další fotografie uvnitř časopisu. Jediným barevným prvkem je v každém čísle barevná linka na titulní a zadní straně, jež lemují fotografie a je sladěna s barvou názvu titulu. Pozadí je bez výjimky bílé. V levé horní části je zřetelně a tučným písmem vždy označeno konkrétní číslo, pod ním v menší velikosti rok a za lomítkem ve stejném řádku cena. Poté jsou vynechány přibližně tři řádky a následuje popis k titulní fotografii obsahující jméno hudebníka, případně kapely bez dalších informací.

Barevným písmem ladícím s linkami je v pravém horním rohu umístěn název časopisu, ohraničený ze spodní a horní strany černými čarami a před i za název je zařazen grafický prvek v podobě zdobeného půlkruhu. Pod ním jsou kapitálkami uvedené vybrané titulky odkazující k obsahu čísla. Rozsahově šlo většinou o šest až sedm řádků.

Zadní strana je složena z jedné černobílé fotografie na bílém podkladě. Pod ní se nachází popis k fotce zvýrazněný linkami barvy daného čísla a logo *Melodie* včetně ohraničujících půlkruhů, viz přílohy 7 a 8.

3.3.1. 2 Fotografie

Jak již bylo zmíněno výše, v daném ročníku jsou použité fotografie výhradně černobílé. Je pro ně vyhrazena také speciální rubrika, která se nachází na straně následující hned po titulní a také

na straně předposlední. Toto místo bylo pravděpodobně zvoleno kvůli typu použitého papíru na obálku, který je lesklý a tvrdší než uvnitř časopisu. Ve všech případech v této rubrice se jedná o typ fotografie reportážní, který referuje o hudebních událostech (výjimkou je pouze číslo 12/1980, kde v závěru klasické fotografie nahrazují ilustrace). Zároveň často navazují na články uvnitř periodika a doplňují je tedy obrazově. Ukázkou můžete vidět na obrázku níže, viz příloha 9.

Tvar snímků není ve většině případů nijak modifikován a zůstává obdélníkový. Jako výjimku lze uvést fotoreportáž z čísla 6 (viz příloha číslo 10), kdy byly fotografie grafikem zkoseny. V čísle 9 se pak také objevuje snímek v oválném tvaru a tato úprava se objevuje také v dalších číslech (viz příloha číslo 11).

Kromě místa vyhrazeného fotografiím na opačné straně obálek se na předposlední straně vyskytuje ještě jedna rubrika založená na fotografii, a to *Jak ho neznáte*. Ta vyobrazuje umělce buďto při netypické činnosti, například na pouti, s jiným nástrojem, než na jaký jsme v jeho případě zvyklí, nebo v případě modifikace *Jak už ho neznáte* je umělec zobrazen v mládí.

3.3.1. 3 Ilustrace

Pro *Melodii* vytvářel ilustraci Vladimír Renčín. Jeho kresby se objevovaly v každém čísle 18. ročníku, vždy po jedné a na předposlední straně. Doplňuje tak rubriku recenzí nově vycházejících desek. Výjimkou je číslo 12, kde se v závěru objevuje 8 ilustrací. Tři z nich doplňují sérii rozhovorů, pět nahrazuje závěrečnou fotoreportáž. Tematicky se ilustrace věnují hudbě (viz příloha 12).

3.3.1. 4 Grafické techniky zvýrazňování, oddělování a vzhled rubrik

Po celý rok je v tiráži označen jako odpovědný za grafickou úpravu Miroslav Klomínek. Grafické značky nejsou v ročníku jednotné. V průběhu čísel používá grafik různé metody, nejčastěji se ale objevují linky na vertikální i horizontální oddělování článků, viz příloha číslo 41. Titulky zvýrazňuje tučným písmem, případně písmo různými způsoby modifikuje, jak můžeme vidět v přílohách 18 a 19. Také se snaží pro oživení měnit fonty použité pro titulky.

Závěr článku zpravidla značí černou tečkou. Také, avšak v menším měřítku, užívá iniciálu, ale v rámci oddělení části textu, ne jako počátek nového tematického oddílu, viz příloha 20. Nadpis stálých rubrik označuje půlkruhy či kruhy doplněné o hvězdy, případně jiné prvky, pod nimiž je text, viz přílohy 21 a 22. Variace půlkruhů je pro časopis typická, objevuje se také na titulní straně jako součást loga, jak je vidět v příloze 7. Objevují se také jiné značky a grafické prvky, které doplňují články a snaží se čtenáře přitáhnout vizuálně atraktivním prvkem. Jako příklad jsme vybrali část grafiky k článku o duu hudebníků Emilu Viklickém a Lubošovi Andrštovi, viz přílohy 23 až 26. Grafik využil první písmena jejich příjmení a vytvořil z nich různá spojení, kterými prokládá třístránkový článek. Tyto prvky se v něm nacházejí celkem čtyřikrát. Především v rubrikách *Z domova* a *Ze světa* se grafik pokouší zajmout použitím uvozovek a kurzívy pro celou zprávu, a to i v případě, že se nejedná o přímou řeč. Tímto způsobem chce odlišit alespoň část textu na stránce, která obsahuje desítky krátkých zpráv. Tyto zprávy jsou většinou oddělovány plnou černou tečkou, a proto je oživení fotografií dalším prvkem nutné. Tyto prvky můžete vidět v příloze 27. Popisky fotek bývají kurzívou, stejně tak názvy alb a seznam obsažených písní v recenzních a podobných rubrikách.

3.3. 2 Ročník 23

3.3.2. 1 Titulní a zadní strana

Nejznatelnější rozdíl při přechodu z ročníku 18 na ročník 23, který je na první pohled zřejmý, je zařazení barevných fotografií na titulní a zadní straně, viz příloha 28. Také titulky a jiné části textů jsou nyní odlišovány barevně. Uvnitř časopisu však zůstávají nadále fotografie tisknuty převážně v černobílé podobě. V ročníku 23 vytvářela grafický vzhled časopisu Otilie Strnadová, v tiráži je její pozice označena jako „grafická úprava a technická redakce“. (Melodie: časopis, který hraje. 1985, 23(5).)

3.3.2. 2 Fotografie

Fotografii jsou opět vyhrazeny speciální rubriky. Pokračuje reportážní fotografie na první straně (následující hned po titulní), která opět navazuje na článek uvnitř periodika.

Změnou je ovšem zadní strana z vnitřní strany obálky. Ta obsahuje kromě tiráže ve formě sloupce dvě fotografie, které odkazují na obsah příštího čísla, na rozdíl od ročníku 18, v němž tato strana neodkazovala na následující číslo, ale byla jako první strana vizuálním doplněním článků uvnitř periodika.

Opět pokračuje rubrika *Jak (už) ho/ji neznáte*, a to se stejným cílem, ve stejné formě a také opět na poslední straně časopisu.

3.3.2. 3 Grafické techniky zvýrazňování, oddělování a vzhled rubrik

Ve změněné podobě nalezneme také nadpisy stálých rubrik. Grafička Otilie Strnadová užívá jednotnou úpravu, a to velké písmeno M, které odkazuje k názvu časopisu a pod ní název rubriky, viz příloha 29. Všimáme si také tendence ladit jednotlivá čísla do stejné barvy, nejčastěji do odstínů modré a červené, ale také zelené a dalších. Těmto barvám se přizpůsobují oddělovací linky, barvy titulků, názvy rubrik, ale také podbarvení rubrik, viz přílohy 30 a 31.

Oddělovací prvky nemají různorodý charakter, jedná se především o vyplněné černé tečky, které oddělují jednotlivé krátké zprávy, výjimečně nalezneme například také tři hvězdy, viz příloha 32.

Pro titulky je většinou použito tučné písmo, případně také kapitálky. Také najdeme titulky obohacené o další zvýrazňující prvek či volbu jiného fontu písma či podtržení, viz příloha 33

Velice rozdílným je v ročnících 18 a 23 pojetí strany číslo 1. Pokud porovnáme lednové ročníky, zjistíme, že v roce 1980 byla první strana daleko víc informačně nasycená. Přinášela úvodník a také začátek článku pojednávajícím o politicko-kulturních záležitostech. V ročníku 1985 nacházíme pouze písňový text s fotografií, viz přílohy 5 a 6.

3.3.2. 4 Ilustrace

Pozice ilustrací je v ročníku 23 proměnná, stejně jako jejich autoři. V prvním čísle je například umístěna v závěru rozhovoru, autorem je Pavel Hrabovský. Výjimkou nejsou ani čísla bez ilustrací, jako například to únorové. V březnovém je umístěna u úvodníku, nyní od Miloše Krmáška a dále i u redakční pošty, zde byl autorem Pavel Hrabovský. Také se objevují ilustrace podepsané jménem Šolich, ovšem plné jméno se nám nepodařilo dohledat. Dále se pak objevují také ilustrátoři Vančura (opět se nepovedlo dohledat plné jméno) či Vojtěch Slovák, viz příloha 34.

Ilustrace stále tematicky souvisí s hudbou, ovšem ke konkrétním článkům neodkazují. Jak je z příkladů zřejmé, ilustrace nebyly v ročníku stálým prvkem a jejich autoři se také měnili bez zjevného vzoru.

3.3. 3 Ročník 28

3.3.3. 1 Titulní a zadní strana

Obálka je v tomto ročníku tvořena barevnými fotografiemi s doplněním výtvarníka Vladimíra Ambroze, viz příloha 35, ovšem nejde o všechna čísla. Grafickou úpravu obálky komentovali čtenáři *Melodie*, konkrétněji například pan Lohinský v dopisu z šestého čísla, následovně: „Příteli grafiku! Je utrpení se dívat nyní na obálku Melodie. Ta čmáranice přes portrét zpěváka, to určitě není vylepšení, jak se asi domníváte. Není to vtipné, není to abstraktní, není to ani amatérské. Je to trapné a hlavně blbě.“ (Melodie: časopis, který hraje. 1990, 28(6).)

Popisky k titulním fotografiím jsou v tomto ročníku problematické. V číslech 1-3 jsou popisky součástí fotografie, takže není problém si o umělci dohledat bližší informace. Ovšem od čtvrtého čísla³⁸ není popis součástí obálky, tím pádem si čtenář musí dle obsahu domýšlet, kdo je na obálce či zadní straně, pokud umělce nezná. Na první číslované straně se sice dozvídáme, kdo bude na titulní straně dalšího čísla, ovšem dozvíme se pouze autora snímku a kresby. V sedmém čísle jsou opět jména umělce či kapely součástí titulní fotografie. V osmém v případě titulní strany nikoli, v případě zadní ano. V devátém je opět titulní strana popsána, zadní též. V desátém je titulní strana bez popisku, zadní jej obsahuje. Jedenáctá titulní strana je popsána, zadní nikoli, ale jsou na ní stejní umělci. V případě dvanáctého čísla není titulní strana popsána, zadní ano. Tyto nejednotné, či naprosto chybějící údaje mohou být pro čtenáře značně matoucí a můžeme je spojovat s nastolením nového politického uskupení, které přineslo mnohé změny, a ty se jistě také projeví v organizaci redakce.

3.3.3. 2 Fotografie

Snímky uvnitř periodika jsou i nadále v černobílé podobě. Reportážní fotografie se opět objevují z vnitřní strany obálky. Kromě ilustračních snímků se nyní nově objevují také fotografie s popiskem jako samostatné sdělné jednotky, a to především v rubrice *Z domova*. Svě pokračování má stále *Jak (už) ho/ji neznáte*, ovšem nemá své stálé místo v periodiku.

³⁸ V pátém čísle je sice popsána umělkyně na obálce čísla šest, ale v šestém čísle její jméno nenalezneme.

3.3.3. 3 Grafické techniky zvýrazňování, oddělování a vzhled rubrik

Podobu periodika má na starost Michal Weigel. Vzhled rubrik je jednotný, jde o šedý pruh přes celou stranu s jednoduchým fontem, viz příloha 36. Titulky jsou střídme, bez deformací a zdobných řezů písma, viz příloha 37. Podrubriky tvoří černý obdélník s bílým písmem, což můžeme vidět v příloze 39. Dělicí čáry jsou rozlišeny pouze podle tloušťky, viz příloha 38. K oddělování grafik nepoužívá žádné zvláštní prvky. Ke zvýrazňování používá pouze tučné písmo, jinou velikost či kurzívu. Konec článku odděluje plným černým čtvercem.

3.3.3. 4 Ilustrace

Ilustrace vytvářel převážně Vladimír Jiránek, ale také Jiří Slíva a umělci, kteří neuvádějí své plné jméno, jako je Hrdý, Zadražil a Chadim. Pozice ilustrací se měnila. Kromě první a poslední strany se objevují také uvnitř periodika, ale ne se stálostí, viz příloha 40.

3.3. 4 Srovnání ročníků

Pokud srovnáme titulní strany všech tří ročníků, je téměř nemožné poznat, že se jedná o totéž periodikum, pokud si nepřečteme název. Tento jev souvisí s faktem, že každý ročník vytvářel jiný grafik. V ročníku 18 byla černobílá fotografie položena na bílém podkladě, vizuálně poutavým prvkem byla především barva rámuující stranu. Obsahovala také text, který odkazoval k obsahu čísla, což se u dalších ročníků nevyskytuje. Největším rozdílem je přechod na barevné fotografie v případě ročníku 23 i 28. Font i označení čísla se ovšem mění v každém z analyzovaných let. V roce 1990 se navíc v některých číslech vyskytuje umělecký zásah do fotografie pomocí barev. Také popisky se mění – v ročníku 18 je najdeme na všech titulních stranách, v ročníku 23 naopak na žádné a v roce 1990 se je tento prvek nestálý.

Z pohledu fotografií se mezi ročníky 18 a 23 jejich počet zvyšuje, a v roce 1985 můžeme pozorovat velká prázdná místa, přičemž tento jev byl v roce 1980 spíše výjimkou a téměř vždy byl zaplněn alespoň krátkou zprávou. Podobně na tom je také rok 1990, přičemž počet ilustračních fotografií je opět nižší. Ve všech ročnících jsou fotografie uvnitř periodika v černobílé podobě, pouze v roce 1985 je grafik v některých případech tónoval do sjednocené barvy pro dané číslo.

Popisky ke stálým rubrikám se mění každý analyzovaný rok. Můžeme říci, že tendence je směřuje k jednoduchosti. V ročníku 18 šlo o zdobené půlkruhy, pod nimiž se nacházel název, o pět let později půlkruh nahradilo velké písmeno *M* a v roce 1990 rubriku označoval šedý pruh přes celou šířku strany s jednoduchým černým nápisem.

Titulky také v průběhu let směřovaly k minimalismu a zejména v ročníku 28 je znát, že grafik nejčastěji používal tučné písmo, případně měnil font, ovšem nedochází k žádnému křivení či modifikaci.

Stejně jako se v každém ročníku měnil grafik, měnili se také ilustrátoři. Pro ročník 18 vytvářel ilustrace Vladimír Renčín, pro další dva skupiny autorů.

4 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

Proměna časopisu *Melodie* je v průběhu času značná. Naše analýza ukazuje, že s proměnou šéfredaktorů se značně měnil také obsah časopisu. Dohledané výroky a texty spolupracovníků *Melodie*, které mluví o úpadku úrovně periodika a taktéž o jeho normalizaci v období vedení Miroslava Kratochvíla (pro nás šlo o ročník 23 z roku 1985) se díky datům získaným naší analýzou ukazují částečně jako opodstatněné.

Z analýzy obsahu časopisu jsme zjistili, že jeho struktura nebyla stálá, a to ani v rámci jednoho ročníku. Objevovaly se sice rubriky a tematické články stálejšího charakteru, ovšem v periodiku neměly často své typické místo a v některých případech byly vynechány úplně. Pořadí těchto tematicky ustálených jednotek se měnilo, ale můžeme konstatovat, že lze definovat určitou kostru, kterou lze najít ve všech ročnících, viz výše.

Z analýzy obálek vychází najevo, že na titulní straně dostávali přednost vždy umělci tuzemští a pouze v jednom případě, a to v čísle 11 z roku 1990, se zde objevuje zahraniční britská rocková kapela *The Rolling Stones*. V ročníku 18 převládal v rámci hudebních žánrů na titulních stranách rock následovaný jazzem, folk rockem a dalšími. Velký rozdíl nacházíme v ročníku 23, kdy sedm z dvanácti zaplňují popová interpreti. Ročník 28 se navrácí k rocku, a to ve čtyřech případech, dále se pak objevuje dvakrát pop následovaný pop rockem, folk rockem a dalšími žánry. Můžeme tedy říci, že uvolnění poměrů vedlo v ročníku 28 k nárustu zastoupení rockových umělců na obálce a také zde sledujeme první znatelný příklon k zahraničním umělcům, a to jejich umístěním na jednu z titulních stran.

Struktura zadních stran se měnila, přičemž v roce 1980 ji tvořili výhradně zahraniční umělci, v osmi případech ze země nespádající pod východní blok, a největší zastoupení měl rock následovaný pop rockem, ve dvou případech popem a dalšími žánry. O pět let později se zadní strana rozdělila napůl a tvořily ji vždy dvě fotografie, nyní ale nešlo pouze o zahraniční umělce.

Tuto stranu tvořili tuzemští a zahraniční umělci v přesně vyváženém poměru. Zde ale musíme konstatovat, že tedy obálku časopisu tvořili z větší části tuzemští umělci a byli tedy oproti druhé skupině zvýhodněni. Rozdělení zahraničních interpretů ukazuje, že pět z nich pocházelo ze země východního bloku a sedm nikoli. Oproti předchozímu analyzovanému ročníku tedy zjišťujeme, že rozdíl mezi těmito kategoriemi je nižší, tedy přibyl v tomto směru jeden zástupce země východního bloku. Rok 1990 se vrátil zpět ke koncepci jedné fotografie na zadní straně. Zde šlo nyní také o kombinaci tuzemských a zahraničních interpretů, přičemž tuzemští se objevili ve třech případech, ve zbytku šlo o zahraniční osobnosti a osm z nich pocházelo ze země mimo bývalý východní blok, takže převažovali. Po změně politického režimu je změna opravdu razantní především v oblasti hudebního žánru, kdy zadní stranu tvořili rockoví umělci v osmi případech z dvanácti.

Pokud se podíváme na ročník 18 z roku 1980 a zaměříme se na úvodní články, které mají informovat o politicko-kulturní situaci dané doby, jasně z nich vyplývá, že umělci byli vždy za určité období přezkoušeni, a to nejen z oblasti hudební teorie, ale také dávali lidé v komisích důraz na jejich ideové souznění. Melodie se ovšem snažila tyto tlaky vyrovnávat a psát i o umělcích mimo východní blok. Toto úsilí bylo ukončeno změnou šéfredaktora a redaktorů počátkem roku 1983. Po četných urgencích ze stran čtenářů i bývalých redaktorů časopisu se titul snažil zvednout úroveň svých článků, avšak velká část odborníků se odmítala do redakce vrátit, především pak kvůli osobě šéfredaktora.

Z dat vyplývá, že v roce 1985 značně poklesl, oproti minulému analyzovanému ročníku, celkový počet článků, z 1 145 na 582, což považujeme za markantní rozdíl. Toto potvrzuje výrok Jiřího Černého, citovaný v kapitole *Problémy vydávání*, že článků bylo méně, ale stran stále stejné množství, takže byly natahovány a také se často objevovala prázdná místa.

Můžeme tedy říci, že pod šéfredaktorem Kratochvílem došlo k značné změně koncepce časopisu, přibýlo písňových textů, ale z hlediska žánrů se tato změna vedení a redakce nijak

výrazně na obsahu nepodepsala – stále byl nejvíce zastoupeným hudebním žánrem rock. Početní změnu v tomto ohledu jsme zaznamenali v případě popu a jazzu – první z jmenovaných byl obsahem článků jako druhý nejčastější a oproti tomu jazz, spadl na třetí místo s pouze 54 články v celém ročníku. Tento propad můžeme připisovat potlačování nežádoucích žánrů na začátku osmdesátých let (tuto problematiku jsme popisovali v teoretické části) Ministerstvem kultury a Ministerstvem vnitra, které nepovolilo *Pražské jazzové dny*, dále pak šlo o seznam zakázaných kapel, mediální kampaň Jana Krýzla, proces se skupinou *Plastic People* a další, které popisujeme výše. Součástí tohoto procesu byla také výměna redakce *Melodie* započatá nástupem Miroslava Kratochvíla do funkce šéfredaktora. Z toho tedy vyplývá značný rozdíl mezi ročníky 18 a 23. Pokud se zaměříme na referování periodika o alternativní kultuře, v roce 1980 nalézáme pouze jediný článek čistě o punku, jeden o punk rocku a sedm o hudebnících nové vlny. V případě roku 1985 pojednávalo o nové vlně 16 textů a o punku opět pouze jediný. V roce 1990 vidíme v těchto žánrech rapidní nárůst, přičemž nová vlna se zde objevuje jednadvacetkrát a punk dokonce čtrnáctkrát.

Naše analýza potvrzuje také výrok Jiřího Černého o tom, že časopis *Melodie* byl spíše prozápadně orientovaný, a to zvláště v roce 1980. Jak ukazuje analýza, v roce 1985 po změně šéfredaktora byla tato tendence daleko mírnější, a naopak v roce 1990 při uvolnění podmínek se tato tendence projevuje nejvíce.

Z pohledu proměny rubrik stálejšího charakteru největší změnou prošel největší proměnou především vzhled první číslované strany. V ročníku 18 tato strana obsahuje úvodník a také první část populárně naučného článku či rozhovoru s odborníkem v oblasti kultury. O pět let později je toto nahrazeno jedním písňovým textem s fotografií a v ročníku 28 je zase tato strana členěna na více podrubrik, z nichž můžeme jmenovat například *Výročí*, které upozorňovalo na výročí, která se uskuteční v daném měsíci a dále se zde nacházel například obsah čísla aktuálního a částečně i následujícího, informace o titulní straně a další.

Změnu jsme zaznamenali také v rubrikách *Z domova* a *Ze světa*, které se nejdříve skládaly z velkého množství krátkých zpráv, později se proměnil na méně delších textů a v ročníku 28 se rubrika *Z domova* dělila také na další podrubriky a obsahovala také články z publicistické oblasti. Naopak nejstálější charakter mají v tomto ohledu rozhovory či portréty a ve všech třech ročnících se pravidelně vyskytuje rubrika *Jak to slyším*.

Grafická podoba periodika se v průběhu času také značně proměnila. Můžeme sledovat především tendenci vzhled zjednodušovat, používat méně modifikací písma, sjednocovat vzhled tak, aby byl pro čtenáře především přehledný a praktický, ne až příliš orientovaný na zaujetí pozornosti. Titulní strany se mění velice zásadně. V ročníku 18 leží černobílá fotografie na bílém obsahu a barevným prvkem jsou ohraničující linky. Také zde čtenáři nachází titulky článků, které se nacházejí uvnitř periodika a název umělce na obálce. Toto se v ročníku 23 neděje. Objevují se zde pouze barevné fotografie interpretů s názvem titulu a číslem. Titulní strany ročníku 28 byly doplněny o zásah barvami, přičemž popis k fotografii se v některých číslech vyskytoval a jiných nikoli. Tyto proměny souvisí, jak předpokládáme, především s nestálostí grafického oddělení časopisu.

ZÁVĚR

V této bakalářské diplomové práci jsme se zaměřili na analýzu časopisu *Melodie* v letech 1980, 1985 a 1990, tedy šlo o ročníky 18, 23 a 28, přičemž každé z 12 čísel v ročníku obsahovalo bez obálky 32 stran. Naším cílem bylo zmapovat proměnu a složení jednotlivých rubrik v průběhu tří vymezených ročníků a vztáhnout tyto změny na okolnosti politické, historické a v první řadě redakční.

V teoretické části jsme vymezili zásadní pojmy a popsali historický, kulturní a mediální kontext. Z těchto kapitol je jasné, že tyto kategorie se navzájem velice ovlivňovaly a měly v souhrnu zásadní dopad na podobu periodika. Nejvíce však šlo o změny politické, které podmiňovaly kategorie ostatní. Tyto změny lze vyzorovat v analýze a souvisí především s obsazením redakce a v první řadě šéfredaktorského postu, jež měl na periodikum vždy největší vliv. Proto jsme zařadili také kapitolu o složení redakce. V historickém a kulturním kontextu jsme se zaměřili na přístup tuzemského komunistického režimu ke kultuře, a to se zaměřením na hudbu, protože vzhledem k tomu, že právě o ní *Melodie* referovala, odrážel se tento přístup na jejím obsahu. Jako zásadní události v tomto směru jsme zmínili vznik undergroundu a proces se skupinou *The Plastic People of the Universe*, dále také seznam zakázaných kapel a článek *Nová vlna se starým obsahem* publikovaný v týdeníku *Tribuna*. V mediálním kontextu jsme se zaměřili na činnost institucí ČÚTI a SÚTI. Abychom objasnili postavení *Melodie* na tehdejší mediální trhu, zmínili jsme také současně vycházející časopisy s hudební tematikou, a to bulletin *Jazz, Rock & Pop*, *Gramorevue* a další.

V další části jsme se zabývali vznikem samotné *Melodie*. Popsali jsme její vyčlenění z časopisu *Lidová tvořivost* v roce 1963, přechod z nakladatelství *Orbis* do *Panoramy* a také nástup Stanislava Titzla na post šéfredaktora. Již od roku 1968 redaktor Čestmír Klos i šéfredaktor podle svých slov pociťovali tlak na redakci ze strany KSČ, což později vyústilo v Titzlův

odchod, přičemž výpověď podala celá redakce. Do vedoucí pozice nastoupil Miroslav Kratochvíl, který měl periodikum normalizovat.

V praktické části jsme nejprve představili jednotlivé rubriky s ohledem na jejich téma, cíl a slohový žánr, a to postupně po jednotlivých analyzovaných číslech. Zjistili jsme, že *Melodie* neměla žádnou stálější strukturu. Sice se útvary opakovaly, ovšem ve většině případů neměly v periodiku své stálé místo a ani se nenacházely ve všech číslech ročníku. Největší proměnou prošla především první číslovaná strana, přičemž v ročníku 18 na ní figuroval úvodník a začátek populárně naučného článku či rozhovoru s odborníkem v oblasti kultury. O pět let později tento prostor zabíral písňový text s ilustrační fotografií a v roce 1990 byl rozdělen do dílčích podrubrik, jako například *Výročí* či *Výrok k zapamatování* a další. Rubriky *Z domova* a *Ze světa* nejdříve obsahovaly pouze velké množství krátkých zpráv, o pět let později se toto množství snížilo a texty se prodloužily. V ročníku 28 obsahovala rubrika *Z domova* více podrubrik a tvořily ji také publicistické články.

Dále jsme jednotlivé články podrobili analýze. Vytvořili jsme kategorie podle původu umělců, o nichž článek referuje, a to na kategorie interpretů tuzemských, obecných a zahraničních, přičemž další dělení bylo na umělce pocházející ze země východního bloku a mimo něj. Také jsme hodnotili hudební žánr, pod nějž jednotliví interpreti spadali. Tato analýza nám poskytla konkrétní vhled do složení periodika. Z výsledných dat vyplývá, že v roce 1980 vyšlo v *Melodii* 1145 článků, v nichž převládali tuzemští umělci nad zahraničními, přičemž z nich 266 pocházelo ze zemí mimo východní blok a 128 naopak. Zde je zřejmé, že interpreti ze zemí mimo východní blok byli zvýhodněni, co se týče zahraničních umělců. Nejvíce frekventovaným žánrem je rock s 282 výskyty následovaný popem a jazzem. V tomto období byl šéfredaktorem Stanislav Titzl.

V roce 1985 celkový počet článků značně poklesl, a to na 582. Tuto skutečnost spojujeme se změnou šéfredaktora, kterým se stal Miroslav Kratochvíl, jenž sám potvrdil, že měl za úkol

Melodii normalizovat. To se promítlo také na poměru tuzemských a zahraničních hudebníků v periodiku. První skupina sice stále převyšovala, ovšem pokud se zaměříme na zahraniční hudebníky, z 226 jich 102 pocházelo ze zemí východního bloku a 134 nikoli, což je nižší rozdíl než v předchozím analyzovaném ročníku. Proměnila se také skladba hlavních žánrů. Rock stále sice stále vede žebříček, a to se 169 texty, ovšem za ním následuje pop a jazz se v ročníku vyskytuje pouze v 54 případech, což je výrazně nižší číslo. V teoretické části jsme také zmiňovali, že na počátku osmdesátých let začalo docházet k potlačování jazzové, rockové a punkové kultury. To se v *Melodii* projevilo především v oblasti jazzu. Mezi ročníkem 18 a 23 poklesl počet textů pojednávající o tomto žánru, jak dokazují přiložené tabulky. Rocku se tato opatření v *Melodii* z pohledu počtu zmínek výrazněji nedotkla, ovšem nová vlna, a především pak punk, má v ročnících 18 a 23 poměrně nízké početní obsazení, a to po jednom v každém ročníku. Toto se v ročníku 28 změnilo – referuje o nové vlně jednadvacetkrát a o punku čtrnáctkrát. Celkem vyšlo v roce 1990 902 článků, v nichž se objevovali více tuzemští než zahraniční hudebníci. Pokud ale druhou skupinu rozdělíme, zjistíme, že z 349 případů pouze 37 pocházelo ze zemí tehdy už bývalého východního bloku a zbytek naopak. Z těchto čísel vyplývá, že změna politického uskupení měla v tomto roce zásadní vliv na podobu a složení periodika. V oblasti hudebních žánrů opět vedl rock – vyskytl se ve 264 textech a na druhém místě se s velkou prodlevou objevuje jazz s 93 případy. Dále pak také pop, smíšený žánr, folk country a další.

Můžeme tedy říci, že vedení redakce a politické dobové politické uskupení byly dva zásadní faktory, které měly na podobu časopisu *Melodie* vliv. Pod vedením šéfredaktora Titzla v roce 1980 dostávali ze zahraničních umělců větší prostor interpreti patřící do země mimo východní blok a nejvíce frekventovaným žánrem byl jazz. Pod šéfredaktorem Kratochvílem vyšel v ročníku 23 dramaticky nižší počet článků, v nichž dostávali v rámci zahraničních umělců opět větší prostor interpreti ze zemí mimo východní blok, ovšem jejich poměr byl oproti

předchozímu hodnocenému ročníku vyváženější, tedy klesl počet umělců pocházejících ze zemí mimo východní blok a nejčastějším žánrem byl opět rock, ovšem jazz klesl na třetí místo a pop naopak stoupl. V roce 1990 *Melodie* pod vedením Jana Dobiáše (do čísla 4) a později Petara Zapletala publikovala 902 článků, z toho 264 o rocku, 93 o jazzu a také dalších žánrech. Tuzemští umělci opět převyšovali zahraniční, ovšem ve druhé skupině velice převažovali interpreti pocházející ze zemí mimo bývalý východní blok. Můžeme tedy říci, že osoba šéfredaktora měla vždy značný vliv na obsah *Melodie*.

Tato práce může být přínosná pro všechny, kteří se zajímají o hudbu osmdesátých a počátku devadesátých let a také historická periodika, a to nejen s hudební tematikou.

SEZNAM LITERATURY

BARTOŠEK, Jaroslav. *Zpravodajství a publicistika: studijní texty pro distanční studium*. 2. přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0236-X.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. Studium (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-67-6.

HARTMANN, Ivan, JANOUŠKOVEC, Jiří *Nová vlna se starým obsahem – deset let poté*. Rock & pop, 1993, č. 7

CHADIMA, Mikoláš. *Alternativa: svědectví o českém rock'n'rollu sedmdesátých let (od rekvilifikací k „nové vlně se starým obsahem“)*. Brno: Host, 1993.

JONSSONOVÁ, Pavla. *Devět z české hudební alternativy osmdesátých let*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4328-1.

JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1246-2.

JÍLEK, Viktor. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2218-3.

JIROUS, Ivan Martin a Michael ŠPIRIT. *Magorův zápisník*. Praha: Torst, 1997. ISBN 80-7215-033-2. KOTYK, Václav. *Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku*. V Praze: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1512-0.

KRAPFL, James. *Revolúcia s ľudskou tvárou: politika, kultúra a spoločnosť v Československu po 17. novembri 1989*. Přeložil Róbert HREBÍČEK. Bratislava: Kalligram, 2009. ISBN 978-80-8101-253-2.

LINDAUR, Vojtěch, KONRÁD, Ondřej. *Bigbít*. Praha: Torst, 2001.

MOULIS, Vladislav, Jaroslav VALENTA a Jiří VYKOUKAL. *Vznik, krize a rozpad sovětského bloku v Evropě 1944-1989*. Ostrava: Amosium Servis, 1991. ISBN 80-85498-01-4.

OPEKAR, A., VLČEK, J. a kol. *Excentrici v přízemí*. 1. vyd. Praha: Panton, 1989

OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-266-7.

OTÁHAL, Milan, Karel BOLOMSKÝ a Alena NOSKOVÁ. *Svědectví o duchovním útlaku 1969-1970: Dokumenty: "Normalizace" v kultuře, umění, vědě, školství a masových sdělovacích prostředcích*. Praha: Maxdorf, 1993. Historia nova. ISBN 80-85800-14-4.

OTÁHAL, Milan. *Normalizace 1969-1989: příspěvek ke stavu bádání*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002. ISBN 80-7285-011-3.

OTÁHAL, Milan. *Opoziční proudy v české společnosti 1969-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011. Česká společnost po roce 1945. ISBN 978-80-7285-137-9.

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Themis nakl. MN ČR, 1997. ISBN 80-85821-46-X.

REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.

RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa: česko-slovenské vztahy 1989-1992*. Bratislava: Academic Electronic Press, 2002. ISBN 80-88880-02-5.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3568-9.

VEČEŘA, Pavel. *Úvod do dějin tištěných médií*. Praha: Grada Publishing, 2015. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-4178-9.

WALKER, Ian. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada, 2013. *Z pohledu psychologie*. ISBN 978-80-247-3920-5.

INTERNETOVÉ ZDROJE

BEZR, Ondřej. *Kauza vyznamenání: Zeman je dává divným lidem. A Žantovský je hroch, vzpomíná Černý s Klosem*. Lidovky.cz: zprávy z domova i ze světa [online]. Praha 5, Karla Engliš 519/11, PSČ 150 00: MAFRA, 2019, 6.11.2017 [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/kultura/rozhovor-jiri-cerny-cestmir-klos-metr-zantovsky-melodie.A171104_144322_in_kultura bez

FRANKL, Michal. *Plastic People sa správali, akože tí bolševici neexistujú. Korzár SME: Správy z východného Slovenska* [online]. Prešov: Petit Press, 2009 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://presov.korzar.sme.sk/c/5137302/plastic-people-sa-spravali-akoze-ti-bolsevici-neexistuju.html>

HRABALÍK, Petr. *Temný rok 1983*. IVysílání: Česká televize [online]. Praha: Česká televize, 2019 [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/clanky/162-temny-rok-1983/>

NOVÁK, Karel. *Fokus ČT24: Kam míří hudební magazíny*. IVysílání: Česká televize [online]. Praha: Česká televize, 2019, 5.1.2011 [cit. 2019-11-30]. Dostupné z:

<https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10119615714-fokus-ct24/211411058110036/titulky#t=1m58s>

PANORAMA: 1978–1994. *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Na Florenci 3/1420, 110 00 Praha 1: ÚČL AV ČR, 2011 [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1827>

SMATANA, Lubomír. „Západácká“ *Melodie z východního bloku*. Český rozhlas Radiožurnál [online]. Vinohradská 12 120 99 Praha 2: Český rozhlas, 2018, 11. 8. 2018 [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/osobnosti-a-kultura-68-7571690/6>

KONKRÉTNĚ CITOVANÁ ČÍSLA

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1980, **18**(1).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1980, **18**(5).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1980, **18**(6).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1980, **18**(7).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1980, **18**(8).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1980, **18**(10).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1980, **18**(12).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1983, **21**(12).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1984, **22**(1).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1984, **22**(4).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1985, **23**(1).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1985, **23**(3).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1985, **23**(5).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1985, **23**(8).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1990, **28**(4).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1990, **28**(5).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1990, **28**(6).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1990, **28**(7).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1990, **28**(8).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1990, **28**(10).

Melodie: časopis, který hraje. Panorama, 1990, **28**(12).

Tribuna: týdeník pro ideologii a politiku. Časopis byra ÚV KSČ pro české země. Praha: Rudé právo, 1983, **15**(12).

PRAMENY

HORKÁ, Simona. *Mediální mapa hudebních periodik České republiky v roce 2008* [online]. Brno, 2009 [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/yspyw/bakalarska_prace.pdf.

Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Svatava Navrátilová, Ph.D.

JEŽKOVÁ, Vladimíra. *Časopis Rock&Pop na pozadí současné české hudební publicistiky* [online]. Pardubice, 2009 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z:

<https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/33404/bakalarka%20pro%20tisk3.pdf;jsessionid=2ED3FA7482F689DB884D81E35C5D8B7D?sequence=1>. Bakalářská práce. Univerzita

Pardubice. Vedoucí práce Mgr. Jiří Studený.

KÁBELOVÁ, Romana. *Vybraná hudební periodika (počátky, vývoj a současnost)* [online]. Brno, 2016 [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/152685/>.

Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Daniel Köppl.

KANTOR, Pavel. *Vliv normalizace na vývoj české rockové hudby v letech 1969-1989* [online].

Brno, 2012 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/th/fhqxn/Vliv_normalizace_na_vyvoj_ceske_rockove_hudby_v letech_1969-1989.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Aleš Opekar, CSc.

KRÁL, Matej. *Diskurzívna konštrukcia hudobnej celebrity v časopise Melodie: kritická diskurzívna analýza* [online]. Brno, 2019 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/th/qj147/Matej_Kral_Diskurzivna_konstrukcia_hudobnej_celebrity_v_casopise_Melodie_-_CDA_Diplomova_praca.pdf. Magisterská práce. Masarykova univerzita.

Vedoucí práce Mgr. et Mgr. Kateřina Kirkosová, Ph.D.

ŠENKEŘÍKOVÁ, Magdaléna. *Mediální obraz punkové subkultury v týdeníku Tribuna a Mladý svět* [online]. Brno, 2017 [cit. 2020-05-06]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/th/qygo1/Senkerikova_Bakalarska_Prace.pdf. Bakalářská práce.
Masarykova univerzita.

URETŠLÉGR, Pavel. *Nová vlna v české rockové hudbě* [online]. Brno, 2008 [cit. 2020-05-05].
Dostupné z: https://is.muni.cz/th/62917/ff_b/Bakalarka.pdf. Bakalářská práce. Masarykova
univerzita. Vedoucí práce PhDr. Aleš Opekar, CSc.

VACHKOVÁ, Zuzana. *Charakteristika čtrnáctideníku Trutnovský věstník* [online]. Olomouc,
2018 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: [https://library.upol.cz/arl-
upol/cs/csg/?repo=upolrepo&key=47498569012](https://library.upol.cz/arl-upol/cs/csg/?repo=upolrepo&key=47498569012). Bakalářská práce. Univerzita Palackého.
Vedoucí práce Mgr. Věra Bartalová.

SEZNAM PŘÍLOH

Obrázek 1: Ukázka vzhledu reklamy na opravu hudebních nástrojů z časopisu Melodie v čísle 7 z roku 1980

Obrázek 2: Ukázka vzhledu reklamy na opravu hudebních nástrojů z časopisu Melodie v čísle 6 z roku 1980

Obrázek 3: Ukázka vzhledu reklamy na magnetofonové pásky z časopisu Melodie v čísle 7 z roku 1980

Obrázek 4: Ukázka vzhledu reklamy na magnetofonový pásek z časopisu Melodie v čísle 7 z roku 1980

Obrázek 5: Strana 1 v čísle 4 z rok 1985

Obrázek 6: Strana 1 z lednového čísla roku 1985

Obrázek 7: Titulní strana čísla 1 z roku 1980

Obrázek 8: Zadní strana čísla 1 z roku 1980

Obrázek 9: Rubrika určená fotoreportážím v čísle 1 z roku 1980

Obrázek 10: Ukázka zkosení fotografií z čísla 6 roku 1980

Obrázek 11: Ukázka oblého ořezu fotografie z čísla 9 z roku 1980

Obrázek 12: Ukázka ilustrace Vladimíra Renčina z čísla 1 z roku 1980

Obrázek 13: Ukázka rámování rubrikou *Ze světa* v čísle 1 z roku 1980

Obrázek 14: Ukázka první strany čísla 1 z roku 1980

Obrázek 15: Ukázka rubriky věnující se písňovým textům v čísle 1 roku 1985

Ukázka 16: Ukázka rubriky věnující se písňovým textům v čísle 5 roku 1980

Obrázek 17: Nezařaditelný článek z čísla 9 ročníku 23

Obrázek 18: Vzhled titulku v ročníku 18

Obrázek 19: Vzhled titulku v ročníku 18

Obrázek 20: Ukázka užití iniciál v čísle 1 ročníku 18

Obrázek 21: Vzhled rubrik v ročníku 18

Obrázek 22: Vzhled rubrik v ročníku 18

Obrázek 23: Grafický prvek vytvořený pro článek v čísle 1 ročníku 18

Obrázek 24: Grafický prvek vytvořený pro článek v čísle 1 ročníku 18

Obrázek 25: Grafický prvek vytvořený pro článek v čísle 1 ročníku 18

Obrázek 26: Grafický prvek vytvořený pro článek v čísle 1 ročníku 18

Obrázek 27: Zvýrazňování pomocí uvozovek v ročníku 18

Obrázek 28: Ukázka zadní strany čísla 8 a přední strany čísla 9 z roku 1985

Obrázek 29: Vzhled rubrik v roce 1985

Obrázek 30: Ladění čísel do jednotné barvy v ročníku 23

Obrázek 31: Ladění čísel do jednotné barvy v ročníku 23

Obrázek 32: Ukázka oddělování textů v ročníku 23

Obrázek 33: Ukázka vzhledu titulku v ročníku 23 v čísle 11

Obrázek 34: Ilustrace z čísla 8 v ročníku 23

Obrázek 35: Titulní strana čísla 8 ročníku 28

CD

- Tabulka 1: Analýza ročníků 18, 23 a 28
- Text bakalářské práce

PŘÍLOHY

opravy hudebních nástrojů

STRUNNÉ NÁSTROJE, HOUSLE, KYTARY, MANDOLINY,
BÍCI A DECHOVÉ PLECHOVÉ NÁSTROJE
110 00 Praha 1, Petřská 21, tel. 631 98

DŘEVĚNÉ DECHOVÉ NÁSTROJE, SAXOFONY, KLARINETY
130 00 Praha 3, Křišťanova 2, tel. 27 46 62
130 00 Praha 3, Kalininova 2, tel. 26 65 87

HARMONIKY VŠECH DRUHO
110 00 Praha 1, Vodičkova 26, tel. 26 08 75

KLAVÍRY, PIANINA, ladění (jen v Praze)
110 00 Praha 1, Vodičkova 26, tel. 22 67 14

222

IGRA

Obrázek 10: Ukázka vzhledu reklamy na opravu hudebních nástrojů z časopisu Melodie v čísle 7 z roku 1980

opravy hudebních nástrojů

STRUNNÉ NÁSTROJE, HOUSLE, KYTARY, MANDOLINY,
BÍCI A DECHOVÉ PLECHOVÉ NÁSTROJE
110 00 Praha 1, Petřská 21, tel. 631 98

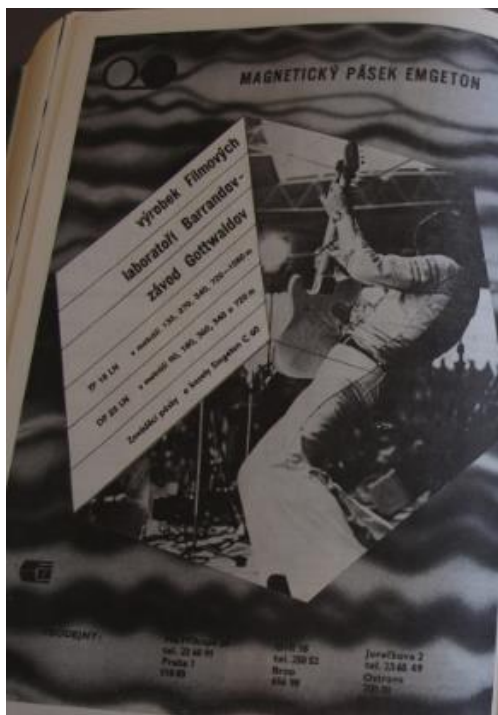
DŘEVĚNÉ DECHOVÉ NÁSTROJE, SAXOFONY, KLARINETY
130 00 Praha 3, Křišťanova 2, tel. 27 46 62
130 00 Praha 3, Kalininova 2, tel. 26 65 87

HARMONIKY VŠECH DRUHO
110 00 Praha 1, Vodičkova 26, tel. 26 08 75

KLAVÍRY, PIANINA, ladění (jen v Praze)
110 00 Praha 1, Vodičkova 26, tel. 22 67 14

IGRA

Obrázek 11: Ukázka vzhledu reklamy na opravu hudebních nástrojů z časopisu Melodie v čísle 6 z roku 1980

Obrázek 12: Ukázka vzhledu reklamy na magnetofonové pásky z časopisu Melodie v čísle 7 z roku 1980

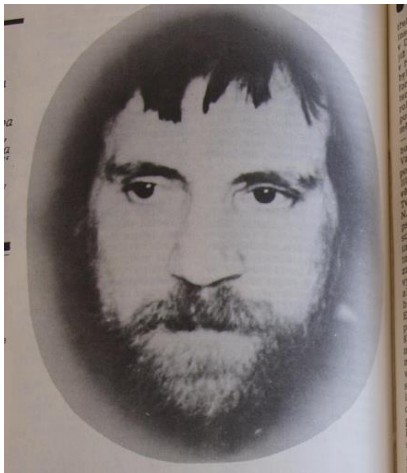
Obrázek 13: Ukázka vzhledu reklamy na magnetofonový pásek z časopisu Melodie v čísle 7 z roku 1980

Obrázek 18: Rubrika určená fotoreportážím v čísle 1 z roku 1980

Obrázek 10: Ukázka zkosení fotografií z čísla 6 roku 1980

Obrázek 11: Ukázka oblého ořezu fotografie z čísla 9 z roku 1980

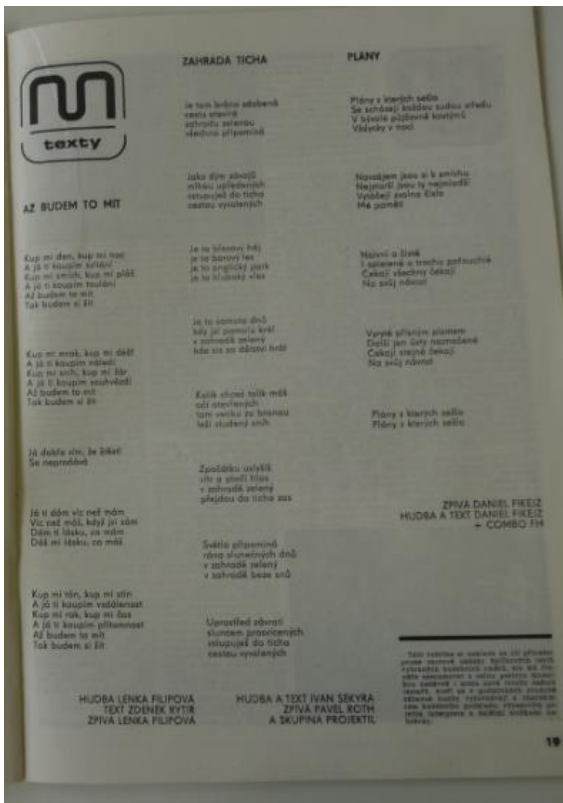
Obrázek 12: Ukázka ilustrace Vladimíra Renčina z čísla 1 z roku 1980

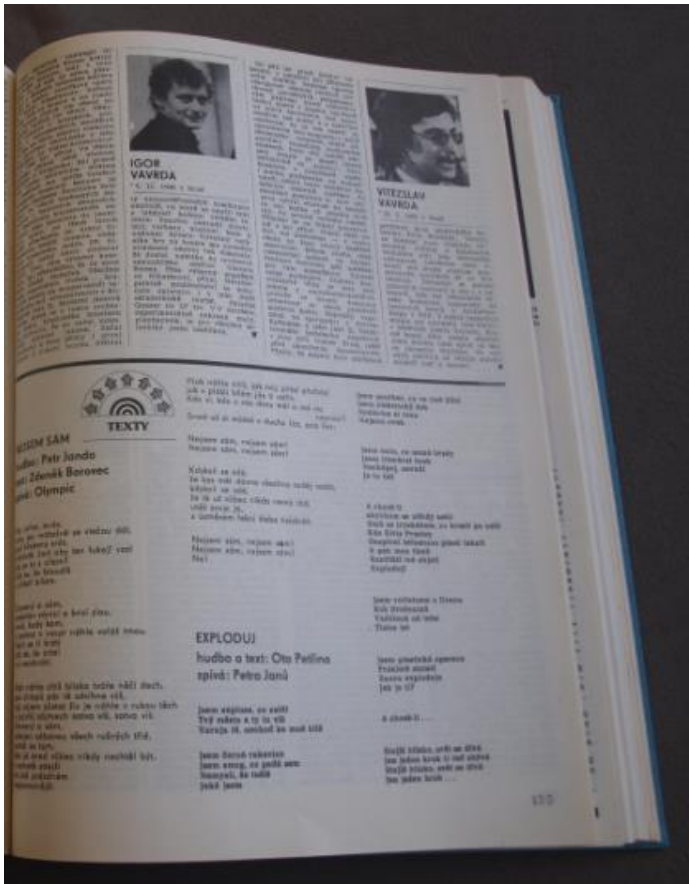
Obrázek 13: Ukázka rámování rubrikou *Ze světa* v čísle 1 z roku 1980

Obrázek 14: Ukázka první strany čísla 1 z roku 1980

Obrázek 15: Ukázka rubriky věnující se písňovým textům v čísle 1 roku 1985

Ukázka 16: Ukázka rubriky věnující se písňovým textům v čísle 5 roku 1980

Obrázek 17: Nezařaditelný článek z čísla 9 ročníku 23

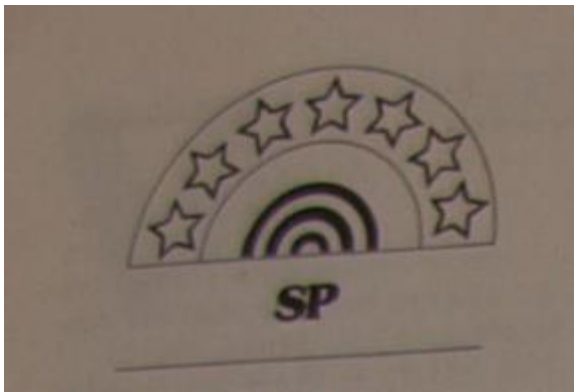
Obrázek 18: Vzhled titulku v ročníku 18

Obrázek 19: Vzhled titulku v ročníku 18

Obrázek 20: Ukázka užití iniciál v čísle 1 ročníku 18

Obrázek 21: Vzhled rubrik v ročníku 18

Obrázek 22: Vzhled rubrik v ročníku 18

Obrázek 23: Grafický prvek vytvořený pro článek v čísle 1 ročníku 18

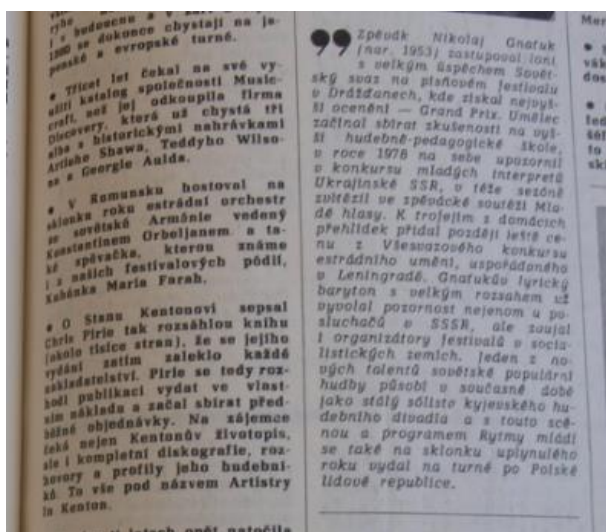
Obrázek 24: Grafický prvek vytvořený pro článek v čísle 1 ročníku 18

Obrázek 25: Grafický prvek vytvořený pro článek v čísle 1 ročníku 18

Obrázek 26: Grafický prvek vytvořený pro článek v čísle 1 ročníku 18

Obrázek 27: Zvýrazňování pomocí uvozovek v ročníku 18

Obrázek 28: Ukázka zadní strany čísla 8 a přední strany čísla 9 z roku 1985

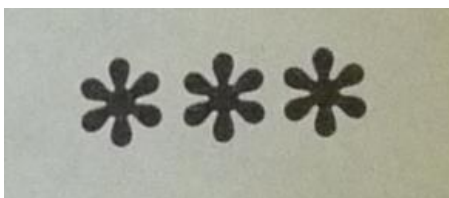
Obrázek 29: Vzhled rubrik v roce 1985

Obrázek 30: Ladění čísel do jednotné barvy v ročníku 23

Obrázek 31: Ladění čísel do jednotné barvy v ročníku 23

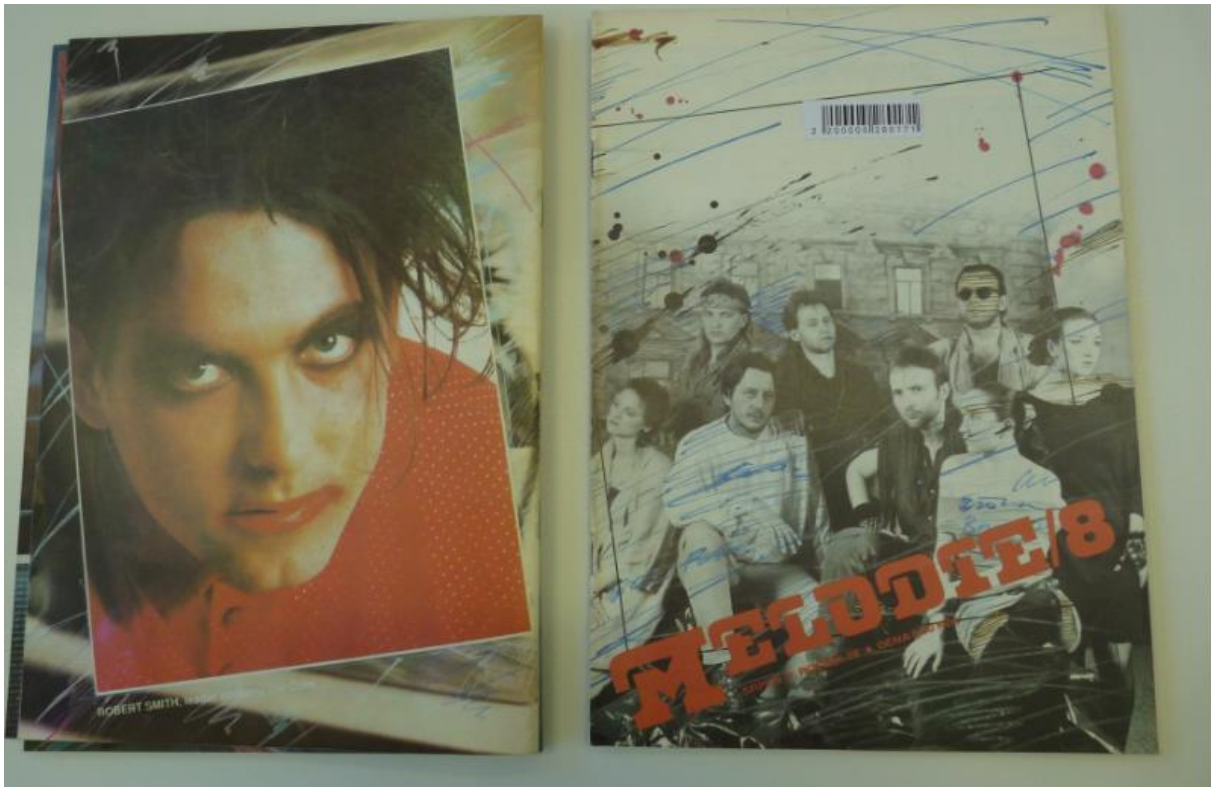
Obrázek 32: Ukázka oddělování textů v ročníku 23

Pásek = věrný druh

Obrázek 33: Ukázka vzhledu titulku v ročníku 23 v čísle 11

Obrázek 34: Ilustrace z čísla 8 v ročníku 23

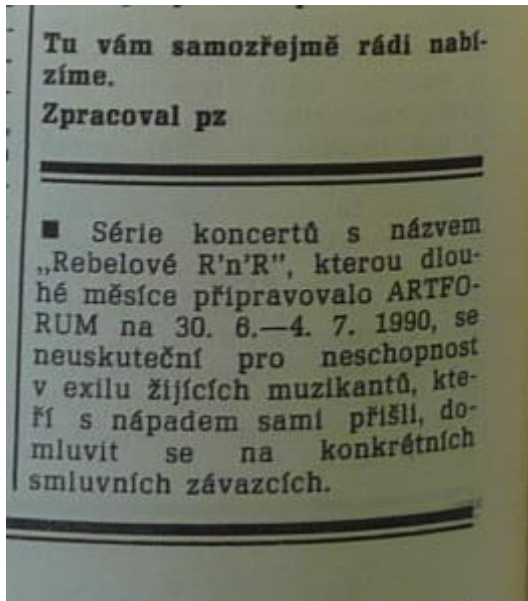
Obrázek 35: Titulní strana čísla 8 ročníku 28

Obrázek 36: Rubrika *Melodie z domova* v čísle 8 ročníku 28

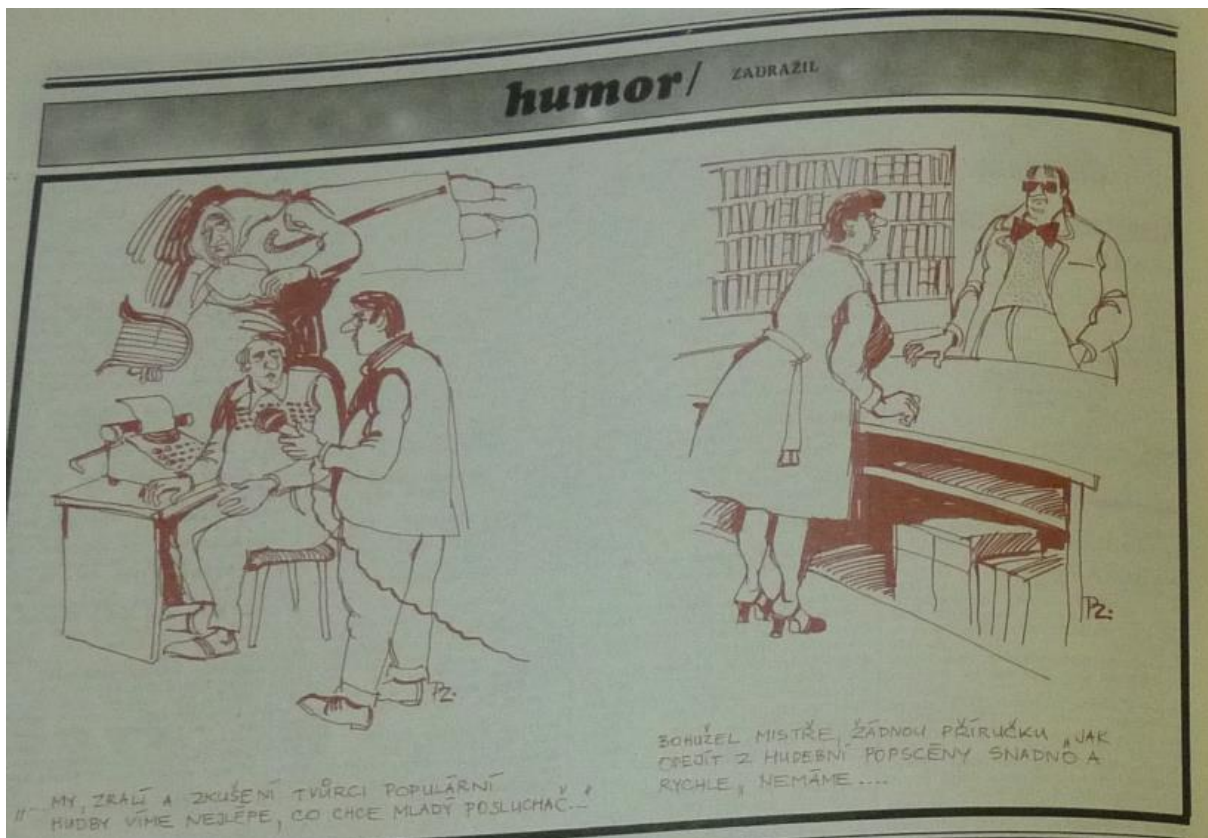
Obrázek 37: Vzhled rubriky z ročníku 28

Obrázek 38: Ukázka grafických prvků v čísle 6 z ročníku 28

Obrázek 39: Ukázka vzhledu podrubrik v čísle 7 z ročníku 28

Obrázek 40: Ilustrace z čísla 7 z ročníku 28

Obrázek 41: Použití oddělovacích linek v čísle 1 ročníku 18